

MAJA HERMAN SEKULIĆ

POEZIJA

NOVE I IZABRANE PESME

MAJA HERMAN SEKULIĆ

POEZIJA

NOVE I IZABRANE PESME

Urednik

Maja Lalević

Odgovorni urednik

prof. dr Uroš Šuvaković

Glavni urednik

Dragoljub Kojčić

Za izdavača

Dragoljub Kojčić, direktor

ISBN 978-86-17-19692-7

© Zavod za udžbenike, Beograd, 2017.

Ovo delo ne sme se umnožavati, fotokopirati i na bilo koji drugi način reprodukovati, ni u celini ni u delovima, bez pismenog odobrenja izdavača.

VELIKI PLAN

VELIKI PLAN

Voz kreće
Iz stanice Pensilvanija
Vodi me u Princeton
Uvek iznova
„Ajvi lig” to je plan
Šta je plan
Ljubav ljubav to je plan
Znala sam tri američka pesnika Laureata
Lično
Dva su me volela
To nije veliki plan
O tome ću da pišem
Čim rešim
Enigmu novih pačića
U mojoj fontani
Svakog proleća
Svakog ranog proleća
Usred Njujorka grada
Ljubav
To je jedini plan

PUTOVANJA

Uvek kada me najveći putnik svih vremena
Zove u zemlju zmija i bisera, kada mi
Opisuje indijskog kralja
Koji umire 84 puta, kao od milja,
Kada me uči kako da izvučem dijamante
Iz pećina punih zmija,
I upućuje me u druga čudesa,
Krećem za njim, bez pogovora,
Jer kada mletački trgovac Marko Polo,
O koga se otimaju Venecija i Korčula,
1298 godine, iz zatvorske ćelije,
Opisuje svet koji je video
Rustičelo od Pize beleži mu reči
I na francuskom unosi u „Zemaljska čudesa”
Kada tako Marko Polo priča o Kublaju, velikom
mongolskom kanu, kome je služio 17 godina,
Do koga je putovao od Hormuza preko Kermana,
duž pustinje Gobija i vrhom Palmira,
On, putnik, mletački emisar, poručuje mi jednostavno:
„Ćućeš sve to i sama i sigurno ćeš biti začuđena.”

A ja se pitam kada je ovaj naš svet
Postao tako *flat*,
Nema više čudesa, ni čuđenja,
Samo pametnih telefona.
A čak i kroz moju bivšu zemlju,
U kojoj se rodih, a koje nema,
Mogu da putujem samo kao kroz inostranu

Pod uslovom da, naravno,
Vodim računa o razlici između „hleba” i „kruha,”
I onda kada, kao Prust, shvatim da me čekaju samo nevolje
Ako svoju sobu napustim,
Poželim da je plutom obložim,
Jer mi se čini da još mogu da se čudim
Samo ako putujem u uobrazilji,
recimo, do Zagreba,
gde sam čula
da me neki postdiplomci prevode na – hrvatski.

EKLIPSA

U balskoj dvorani polutama
Svetlo se probija kroz zavesu, na ogledalu svetluca,
Napolju, na travi se vidi napor od prejakog sunca.
Razvedrilo se na tren
Dok sam išla do obale
Pa se onda smračilo
Setih se kako su igrači u polutama oblačili patike,
Gurali kvrgave palčeve
U vrhove nalik na polumesece,
Napukle im niti svilenih vrpce oko članaka
U grču nabreklih mišića
Osećala se strast, pred pucanje, bez uzvrata
Zlato je bljeskalo na zubu ljubavnika,
Dok smo tada u podne igrali tango argentino,
Okreni se, okreni povremeno,
Kao onda u tangu, naglo, odlučno.
Pogledaj me u oči, pravo,
Jer se osećam usamljeno
Pod kapom nebeskom,
Osvrni se, osvrni povremeno,
Jer dolazi mrak, armagedon, kraj sveta,
Tvoja ljubav je kao senka tog meseca
Senka preko mene, prekrila me,
Okreni se, okreni sada,
Jer sam malo uznemirena
Da su najbolji dani za nama,
Po malo izgubljena,
Prekrivena tvojom senkom,

Uplašena
Pod tvojim svodom, pogledom,
Bespomoćna,
Pred prirodom,
Dok su ptice odlučile da zaspe usred dana, a ja sedela na
pesku,
Ostrva usred Atlantika, čekala da nestane sunca, da mesec
zavlada,
Gledala u sunce gubeći vid, ne videći ništa,
Onda odjednom sve je bilo tiho,
Cvetovi se zatvorili u podne,
Stavila sam specijalne naočare i
Videla crni obris polumeseca kako pokriva sunce,
Kao tvoja senka mene,
Okreni se, okreni povremeno, kaže Boni Tajler,
Totalna eklipsa sunca nije
Što i totalna eklipsa srca,
Kažem ja.

21. avgust 2017.

U POTRAZI ZA IŠČEZLIM VREMENOM

Kada je letos odlučila da putuje
U prošlost, dublje,
Pročistila je grlo
Uspravila se i rekla:
„Rođena sam pored reke, ali
more je moje, a miris pinijske madlene.”
Odjek Leonarda Koena
Ranjavao je vazduh oko nje
I za minut
Tišina sudbine
Ovladala je danom i noći,
Nagib zemlje
Vratio je u vreme radija,
Iva Robića, šlagera
„Samo jednom se ljubi”
I svakodnevnih izveštaja o vodostaju na rekama
Čak od Triglava do Đevđelije!
Telo i duša uhvaćeni
Na putu ispod pinijske
Iznad mora plavo-zelenog
Iznad pećine i svetionika na steni gde je velika hobotnica,
Kao iz priča, vrebala da je uhvati za nogu kad skoči,
Nazad, nazad, šaputao je kroz etar,
seti se, jer:
„Ništa drugo NE postoji!”
Poručio je posle pola veka, seti se
Sitnog šljunka, prašine na cesti, starog Park hotela,
gde sam prolazio, često, kao mali,

Sa drugom, *Lungo mare*, na putu Brela–Makarska,
 Ispod strmog, surog Biokova,
 Na koji si se popela sa majkom – prelepom planinarkom,
 Jednom davno, zorom, kao mala.
 Ali ona, tada, nesvesna trenutka, jos devojčurak,
 Okrenuta leđima, u drvenim nanulama iz Pirana,
 Sa bubikopfom i mašnom u kosi,
 Čula je samo šumove zarobljene u školjci,
 Zašumele su grane, zašuštale, odjednom,
 Osvrnula se, zažmurila, skupila svetle dečje obrve
 Kao da je ipak nešto videla, unapred znala,
 U senkama nad šljunkom prepoznala dečaka sa pegama,
 Dok je u dubokim korenima pinija mirisala ljubav,
 Koju još nije znala,
 Koja je od tada prkosila
 Burama sa golog Biokova
 Sve se to zbililo kao u bajci, kada je na molu otac, tu,
 Posle onog, drugog Golog,
 Čekao ribare da mu donesu svež zubatac ili San Pjera,
 Uživao, kao pre golgote, kao pre rata,
 Kao nekada, bezbrižan, kao da je kod „Dva ribara”,
 Koga više nema, kao ni njega,
 Onda je došao drugi pejzaž,
 Promenio se opet nagib zemlje,
 Zamirisale druge pinije Borika, Punta Mike,
 Začuli se prvi zvuci Bitlsa, prva ljubavna pisma
 Skrivena u tajnoj fioci, u bidermajer sekreteru,
 Koji se izgubio, nekako, možda u selidbi?
 Ali, on ga je volšebno letos našao, kupio i poslao sliku kao
 dokaz njegovog postojanja iz nekog bezimenog stovarišta!

Čuda se desavaju! Rekli su jedni. Ništa nije slučajno, rekli
su drugi. Bog se ne kocka, rekao je Ajnštajn.
A iglice pinijske mrsile joj se u kosi. Kao pre.
Jer, poruka onog trenutka tišine, nepogrešivog
Šuma sudbine –
Ostala je uvek ista.

POVRATAK KUĆI

Za J. B.

Šta da kažem o našoj
Momentalnoj bliskosti
Našim osmesima između reči
Snimljenih na traci,
O tvojoj sivoj mački sklupčanoj, tu, u mom krilu,
O našoj sklonosti prema hladnoj kafi.
O tvom Pelikan peru, o tvojim naočarima,
Kao izvučenim iz prsluka moga oca –
Te momentalne propusnice
Za putovanje unazad za koje nismo bili spremni –
Do tog visokog čela, hedoniste i askete,
Do robovanja zbog načela,
Do sličnih, neponovljivih, detalja,
Ili,
Ono sparivanje naših biblijskih imena,
Tvoja žurba za intimnošću,
Tvoja trka sa životom,
Moja žeđ za lepotom,
Porodična sličnost koju si našao u meni,
Prvo, sa tvojom majkom, kada je bila mlada,

Zatim sa nečim u očima tvoga oca,
I,
One stare ovalne reprodukcije
Klasičnih scena u staklenom bareljefu,
Tvojih jedinih memorabilija iz drugog sveta,
Staklastih svedoka zidova našeg detinjstva?

Možda je to, prosto, bio
Povratak – kući.

TESLA I JA

Na vrhu sveta sama
U pesničkoj kuli
Gore gore tamo
U sivom nebu
Misli mi se roje
Pevam glasno
Sve je rokenrol
Sve je u vlatima trave
Na travnjaku Brajant parka
Gde je Nikola Tesla hranio
Svoju jedinu voljenu
Belu golubicu
Onda je odletela
Do kamene kule
Njujorker hotela
Sletela mu na prag prozora
Gore gore u oblaku
Na 33. spratu
U potkrovlju
Gde su se venčali
Svedoci im bili
Grifoni kamenog lica
Gde ja obitavam sada
Među gotskim zidovima
Što okružuju njegovu asketsku postelju
Dok pokušavam da mu uđem u glavu
Da napišem sonet o tome
Kako je pokorio Nijagaru

Kako je osvetlio prvi električni grad
Kako je otkrio magnetske talase
Kako je pojmió energiju zemlje
I večnost
Koji je spoznao
Pišući veliku američku odu
Svirajući je uz gusle
Kao srpsku epsku pesmu
O tome kako je tamo završio
Čarobnjak
Izolovan, zaboravljen
Mada je promenio svet
U kome živimo
Njegov svet
Živi u
Mojoj pesmi

SUPER MESEC

Gleda me pravo
Na kraju sedamdeset druge ulice,
Taj Super mesec,
Moj Vodolijski, gleda me u lice,
Tri takva ovog leta
u stogogodišnjici
Velikog rata
Isti mesec
Okončao je
Onda
Stari svet –
Metkom,
Dok ja na terasi
Visoko iznad Istočne Reke
Koja to nije
Sem – imenom
Posmatram šlepove, teretnjake,
Kako sporo plove,
Uzvodno, gde se mešaju vode
Atlantika i reke Harlema,
Ispod ovog meseca – Melanholije,
Stranog, srebrnastog, a krvavog
Kao Sunce.

Lars fon Trir me tada lično podseti –
Došlo je to vreme
– Kraja sveta,
– Mnogobrojnih ratova

– Smrti,
– Ultimatumu,
Vreme: Krima, Gaze, Ebole,
Sirije, Iraka, Libije.
Vreme biblijskog Egzodusa
Jazida,
Koji živehu u Mesopotamiji
Četiri milenijuma
A sada pod nestvarnim
svetlom Super meseca
beže u panici, u očaju,
Na planinu Sindžar,
Golu,
Pustu zemlju.

Nema vode,
Nema hrane,
Nema gde da se sedne,
Kamen na kamenu,
Ni hlada nema nigde.
Ali bolje je preživeti
Nego biti živ sahranjen!

Zar im je takav Sofijiin izbor dat,
Od ISIS, boginje pesničkog imena,
Pokroviteljke prirode,
Vrhunske zaštitinice mrtvih
I – dece?
O Isis, tvoje sveto ime je ukaljano
Od ignoranata bez srama,

Koji terorišu nevine,
Poklonike Zaratustre, jer ne znaju bolje,
Agenti smrti,
Koji ne znaju ni svoju veru, onu pravu,
Ukrali su ti – ime!

O Isis, osveti ga,
Osveti decu, osveti mrtve,
Upotrebi svoj spektar pun snage i slave,
Presto koji nosiš na vrh glave,
Baci svoj disk, svoj puni mesec sa rogovima krave,
Pošalji svoje kobre i lešinare,
Neka se penju uz tvoje uspravne čemprese.
Neka sve zlo nestane
Jer ispod ovih super meseca
Svet je žudan
Dobrih vesti.

SIZIFOVA KĆI*

Ja, Sizifova kći
Kćer ludog revolucionara
Idealiste
Mučenika
Genija
Buntovnika
Šarmera
Koji je voleo
Novu literaturu
Krlježu pitao gde se uputio
Jeo kod „Dva ribara”
Velikog čoveka koji je
Spoznao veličinu
Od kada se rodio
I nije se nje bojao
U državi
U zemlji
Kuju toliko mrzimo
U toj državi
Koja mi je uzela oca
Kada nisam imala ni četiri
Meseca
Bacila ga na stene

* Siziif je grčki mitski junak koji je osuđen za greh što je prevario smrt da svaki dan gura ogromnu stenu uz brdo i niz brdo. Moja pesma posvećena je svim žrtvama Titovog režima koje su poslate na Goli otok u Jadranskom moru, u bivšoj Jugoslaviji, na tešku prinudnu robiju u razdoblju 1948–1954. godine zbog „zločina” slobodnog mišljenja.

Daleko, daleko od mene
Naterala ga da ih nosi
Tamo i amo
Napred i nazad
Bez svrhe
Bez cilja
Bez milosti
Slomila mu sve kosti
Pokušala i duh da mu slomi
Da ga liši sve ljudskosti
Ali
Odupreo se
Heroj i žrtva
U državi koje više nema
Njegova lepa žena
Majka moja
Sama
Sa mnom koja sam plakala,
Plakala bez kraja
Morala je da pobegne iz grada
Da me ne bi slušala
Kako ridam
Onako mala
Tako očajnički
Jer
Bila sam navikla
Da me
Drži u zagrljaju
Da mi peva
Uspavanku

Koju je napisao za mene
U toj kući koje više nema
A ona sama
Vratila se posle tri dana
I postala mi
I tata i mama
I tako je
Moj život počeo
U toj državi
Koju toliko volimo
I toliko mrzimo
U toj državi
Koje više nema

GOSPA OD
VINČE

POEMA (2017)

GOSPA OD VINČE

Poema

PROLOG

Jezik pesničkog mita na teritoriji „Stare Evrope” magični je jezik posvećen boginji Meseca ili Beloj boginji po Robertu Grejvsu, boginji Muzi po meni, ili boginji Smrti, Rođenja i Lepote – fizičkoj, duhovnoj i intelektualnoj trijadi, troručici, svevidećoj, vidovitoj, koja vlada čovečanstvom od vajkada. Takvu su je – Veliku boginju – videli stanovnici Stare Evrope kao oličenje celokupnog životnog ciklusa od rođenja do smrti i ponovnog rođenja, ne deleći cikluse na dobre i zle, kako su to kasnije činile istorijske religije.

Ako je prvobitna uloga poezije bila magična invokacija Muze kao želje da se živi u harmoniji sa prirodom, onda je ona to i danas samo je preokrenuta u civilizaciji u kojoj su simboli poezije ismejani, Mesec sveden na pukog satelita Zemlje, a žena na drugorazredno biće i gde se sve može kupiti.

Samo još pesnik govori istinu. I to pesnik – žena. Kao što je to znao Gete.

A po svemu sudeći taj prvi pesnik, praumetnik bila je neka Gospa iz Vinče, prvog gradskog naselja i sedišta velike egalitarno-matrijarhalne vinčanske, autohtono evropske protokulture i jezika.* Bilo je to pre najezde patrijarhalnih, ratobornih i hijerarhičnih Kurgana, koji su nam, tvrde neki

* Koju nam je prvi otkrio arheolog Miloje Vasić 1908. godine. Vinčanska ili Turdaš-Vinča kultura datira između 5700–4500 pre naše ere.

naučnici, doneli rat, konje i svoj jezik i koji su tako, mešajući se sa starim evropskim plemenima i jezicima, stvorili indo-evropske jezike.*

Moja pesnička „Gospa od Vinče,” nazvana po čuvenoj neolitskoj figurini podbočene žene, jeste simbol te Stare Evrope i prvog ljudskog bića koje je zapisalo svoju istinu. Zapisala ju je autohtona praumetnica na grnčariji i fugurinama iz Vinče magijskim znakovima protopisma, preteče razvijenog pisma, a po nekim izvorima** starijeg i od sumerskih znakova i egipatskih hijeroglifa, tih najstarijih pojmovnih pisama. Dok u nauci još uvek vlada neslaganje o prirodi dunavsko-vinčanskog pisma, za mene kao pesnika ti su prvi znakovi nalik na neka slova azbuke, makar bili i nesistematski i suviše apstraktni za nauku, sami po sebi dovoljno uzbudljivi kao magična evokacija ljudske želje za prirodnim skladom.

Moja Gospa od Vinče dobiće lično ime, drevne arhajske boginje Maje, čije ime nosim, jer u poeziji je sve lično istovremeno i objektivno. Ova je boginja prikazana u kasnijoj klasičnoj grčkoj poeziji kao „uvek lepa i mlada” mada potiče od grčkog *maia*, u značenju „majka” – majka Hermesa koji vodi duše u pakao, a naša reč „majka”, mama, a sa produženim naglaskom na „ã” u značenju baka, staramajka, takođe je potekla od nje i ja ovde preuzimam sve njene uloge. To praiskonsko ime je takođe prisutno u sanskritu i ime je Budine majke.

* Po istraživanjima Marije Gimbutas *The Language of the Goddess* (1989)

** Tu tezu zastupaju, između ostalih, paleolingvisti Harold Harman i Radivoje Pešić.

Ona je u stvari Bela Boginja, žena, majka, naša pramajka, koja baca čarolije glogovim prutom. Glog je drvo čistote i pročišćenja i zato se Rimljani nisu nikad venčavali u mesecu maju koji je nazvan po njoj. Vrba (*helice*, grčki) je pak dala ime Helikonu, sedištu njenih devet orgijahističkih sveštenica – devet Muza, a vrba je sveto pesnikovo drvo.

*Her lips were red, her looks were free,
Her locks were yellow as gold,
Her skin was white as leprosy.
The Nightmare Life-in-Death was she,
Who thicks man's blood with cold.*

Coleridge, *Ancient Mariner*

*Usne su joj bile crvene, pogled slobodan,
Uvojci žuti kao zlato žeženo,
Koža bela kao kuga.
Noćna mora Života-u-smrti bila je ona,
Od koje se čoveku mrzne krv u žilama.*

Kolridž, *Drevni mornar*

GOSPA OD VINČE

I.

Videla sam tebe koja sam ja
Kako pognuta kao vrba,
Popevaš dok glačaš
Glineni pod
Do visokog sjaja
Ogledaš se u njemu, sujetna

Onda trčiš slobodna, kroz polja,
U dahu blagoga dana
Vajaš pticu raširenih krila
Posle podneva, posle rada
Koračaš gologlava, plava,
Uspravna kao vila od zlata

Videla sam kako glogovim kolcem
Pališ vatre ognjišta
Njegove spržene grane
Tvoj skiptar i tvoje stilo
Tvoja moć van dobra i zla
Moć koje nisi ni svesna

Gledala sam te kako koračaš lako
Dužinom polja, rasna, trudna
Kako ti se među vrbama mrse žute vlasi,
Kako brodiš rukavcima i adama lenjog Dunava,

Kako jašeš bikove divlje, prelepa,
Do utrobe zemlje podno Avale

Videla te kako seješ seme, pšenicu i sočivo,
I krčiš polja, prašume,
Kao požar, nesavladiva,
Kako ležiš u travi punoj magije
Hvataš svice u sud za tajne obrede
Čuvajući pri tome žalosne vrbe

Jer povijaš se kad treba, nesalomljiva kao one,
Bacaš se bez misli u muške zagrljaje
Ženstvena, nagizdana, a kao od kamena,
Bela, a crnom maskom skrivena
Majka naša, svetla gospodarica života
I smrti, proročica i veštica bez zla

Dozivaš tvoje sestre bledolike sveštenice,
Da se u orgijastičkom transu pomole za rudare
Kada ti dođu onako umorni u zagrljaj
Noseći ti školjke i kristale
Preko sedam brda, preko mora, s kraja sveta
U tvom krilu da mušku snagu obnove

Prizivaš magiju za one koje crtaju znakove
Za one koji pričaju o svetom drveću
O snovima u tebi, u meni
O pticama, o svetim zmijama,
O rečnim plićacima i virovima,
O onim ovcama i bikovima na glatkim ćupovima

Kao da ostvarujem tvoje misli
 Videla sam tebe koja sam ja
 Videla sam kako si moćna i bezazlena
 Velikooka boginja van dobra i zla
 Videla prvu knjigu sveta
 Koju još nisi napisala.

II.

Na ivici pašnjaka, u haosu kamena,
 Skrivena visokom travom od pogleda
 Leži gola bez stida, bez straha
 Ima divno ime – Sloboda.
 Postala je majka i boginja
 Plodnosti, života i smrti.

Boginja Meseca, on je voleo
 Njene usne, njena mala stopala
 Vajao ih u glini, u kamenu,
 Sa velikim očima, maskiranim,
 Svevidećim –
 Onozemaljskim.

Bila je njegova, moja Maja, Pramajka,
 Gospa naša od Vinče, od Dunava, od Divostina Boginja,
 Podbočila se prkosno, izazovno,
 Crno-crvena ispred ravnopravnih podanika,
 Gospodarica mira, majka carstva
 Lepog kao bajka.

Ipak, kada bi je čuo da plače
Uzeo bi je u zagrljaj, nju širokih bokova,
I ljubio joj oči – on, onako širokih pleća
Njene oči onostrane, strašne, strasne,
Mesecom osvetljene,
Ljubio je njeno bledo lice i bele butine.

Radili smo to za Ljubav,
Za tu prvu reč,
Radili smo to za nas, za lepotu,
Za glog i vrbu,
Za svetu nam plavu reku,
Za njenu milost, za Boginju.

Radili smo to za lepo lično ime,
Za kukavice i one hrabre,
Za mir od hiljadu godina
Za decu i stare,
Za umetnost, za duhovnost,
A da o tome nismo imali ni pojma.

Izlazili da se umijemo kišom.
Žvakali hranljive trave, gojili se ribama,
Bojili kosu prahom, pleli je,
Nosili suknje na plise,
Oči uokvirene crnom bojom,
Maskirali se, skrivali od zlih duhova.

Gradili smo prvu urbanost,
Kuće nam bile u nizu, bez okućnica, gradske,

Imali zidane pećnice, ognjišta, trgovali,
 Vajali sebe, ptice u letu, ovce, imali finu grnčariju,
 Glatke, sjajne kao odraz meseca u reci, alatke, amfore,
 Prve znakove, prve zapise, nemajući za njih ime.

Sudbina naša je takva
 Bez oružja. Bez sukoba, bez rata,
 Bezbedni u košuljama istkanim od lana,
 Beležili smo sporo vreme, beležili vreme – crtama.
 Jer, imali smo najbolji od svih svetova
 A da o tome nismo imali ni pojma.

Da li voliš onaj crni kamen? Onaj što blješti usred noći?
 Što ga kopamo u srcu zemlje,
 Što ga glačamo do oštrice koja seče tanku dlaku, vlat trave,
 Sedeli smo u kamenolomu, začarani,
 U krugu oko vatre, čitali sudbu iz varnica
 Ne znajući da će nas duhovi vatre izdati.

III.

Dudovi su bili u cvatu, pucale im grane.
 Ceo svet bio je spreman da ga sveta naša majka
 Pročisti zapaljenim glogom i
 Poznatom onom pesmom iz grla
 Reka je tekla i dalje neometana
 Jer, smo svi pomalo mutne vode Dunava.

Videla sam tebe koja sam ja
Kako si stigla sa istoka
Preko Lepenskog Vira,
Preko Starčeva,
Krenula si dalje, na sever, na jug,
Kolonizatorka Evrope nisi ni kap krvi prosula.

Pobedonosno si širila čarolije,
Trgovala po znanom ti svetu
Sinove i muževe slala
Niz slivove Mureša, Tise, Drave, Drine, Morave,
Od Vardara do Save,
Dok su lipe uz obale opojno mirisale.

Mi smo boginje sa velikim očima, sa maskom,
Čuvamo svoje muževe, svoju decu od uroka,
Vajaju nas u glini i kamenu
Bremenite, vidovite, pramajke,
Šaraju nas bojama lepote, kite
Za odbranu od zlih duhova.

Za novi život koji nosimo u krilu sveta,
U širokim nam bedrima
Mesec se digao pun krvi iznad Dunava
Rodila sam ponovo i sebe obnovila
Ugledala tebe koja sam ja, Vidovdanka iz Vinče,
U pljusku su ti se gubile suze od milja.

Tu si se ti skrasila, pored rečice Bolečice,
naša Maja, Majka, Pramajka i bela i crna, i dobra i zla,

Tu si se ti umivala, prala, brčkala,
 Vodila duše u grobove, porađala,
 Sačekivala rudare iz Šuplje stene, ribare sa Dunava,
 A da o tome nisi zapisala ni reči.

A dolazili su ti izdaleka da se poklone,
 Sa Egejskog mora, iz Male Azije
 Donosili ti ukrase, boje, pigmente,
 Minđušice, ogrlice, narukvice,
 Ali nijedna roba ne beše dragocenija
 Od kao krv crvenog avalskog cinabara.

Ili onog obsidijana, crnog kao noć u šumi hrastova,
 Svetlucavog kao mesec iznad Dunava,
 Koji reže vratove divljih svinja,
 Ne ljudske, ne, nikada,
 Jer, kod nas sukoba – nema! Rata nema!
 Shvatite da nemamo za to ni imena!

Živimo u slozi, jer smo jedno,
 Ravni, u oči se gledamo, muž i žena,
 Dok se ljubimo, a još ne znamo,
 Dok nam se tela spajaju, bela kao smrt,
 Plodne smo kao zemlja.
 Uvek umiremo i iznova se rađamo.

Plodne smo kao reke, polja,
 Bremenite pratile smo Sunce
 Koje je crveno, stalo na vrh planine
 Spustilo se u reku, obojilo je krvlju,

A mi sa njim, ocem i bratom,
Uronile u dubine, nestale.

A onda smo izronile obnovljene, ponovo rođene,
Zaigrale po šumama
Opet smo zajahale divlje bikove
Neposlušne vile opet nam u krugu igrale
Grančice nam udarale o lice
Okupane srebrom postale smo ponovo boginje Meseca.

Poseđovale smo novu svetlost, tajnovitu, plavu,
Za koju nemamo imena.
Rosa nam je kapljala iz nosa
Merila vreme,
Određivala méne po ritmu našeg tela,
Skladna, neumitna.

Prale smo opet krv iz satkanih postelja porodilja,
Prekrivale cvećem oči mrtvaca,
Nosile na glavi ćupove pune semenja,
Volele minduše od školjki iz Mediterana,
I videle smo Sve, uvek budne,
I Ništa.

Jer, Lepota sama nije besmrtna.
Ona je u dodiru, u odzivu,
U jeziku znakova, u duhu,
U skladu, u prirodnom toku,
U oblacima detinjstva
U osećanju, u odnosima.

IV.

Rodila sam ga u cveću
Ali ovog puta nije preživio
Polje je ležalo prazno kao moje srce
Zvao je svog boga boreći se da udahne
Ostavila sam pust ležaj i prerezala vrpcu
Sečivom crnim kao njegove oči
Onda smo ga sahranili.

Sunce je visilo, krvarilo u oblake,
Moje oči su isto bile krvave,
Stavila sam crnu masku na lice
Otvorila ponovo oči tek u mraku
Izvan ovog sveta u mutno sećanje na one
Zaludne magije ucrtane na ćupu na koje sam zaboravila

Navukla sam crnu masku, masku smrti,
Brišući vreme, brišući sećanje,
Spavajući skupljena na glinenom podu,
Žvaćući pupoljke
Bila sam toliko prazna,
Gladna.

Rodiću ponovo, kada glog procveta,
na proleće, surova.
Materica je život.
Materica je grobnica.
Gospodarica sam života i smrti,
A da to nisam ni znala.

On, muž moj, ljubavnik, otac, brat, grlio me bez reči,
Njegov obraz uz crnu rupu mojih očiju,
Dah vuka koji spušta poljubac na belo kao smrt lice,
Nije to bila ni tuga, ni bol, ni očaj,
Bio je to jezik ljubavi za koji nismo znali.
Pala je opet kiša koja nije bila kiša i suze koje nisu suze.

Tada sam u meku glinu urezala prvu reč na svetu: Ljubav.

EPILOG

Gledala sam tebe koja sam ja
Kako si posle hiljadu godina mira
Netragom nestala u plamenu,
U velikom požaru,
Izgorela ti duga kosa,
Ceo tvoj svet u pepelu
Trag velike Bele boginje
U otisku meke tkanine
Od pletene trske
Na dnu sprženog ćupa
Oskudna je priča
Bez srećnog kraja

Da li je to bila tvoja odluka
Da uništiš sve, da spališ tragove
Pred najezdom varvara istočnjaka,
Ili si samo htela da kreneš dalje, u nepoznato,
Da budeš opet nevezana tugom, prošlošću, slobodna,
A da o tome nisi imala ni pojma?

IZ
PUSTE ZEMLJE

POEMA (1998)

I. PREDUGO SAHRANJENA

Ja sam Iris, boginja Duge,
 Vesnik bogova.
 U ogrtaču svebojnom, sjajnom
 Letim nebeskim šarom
 Predele bez sunca osvetljam
 Uspavane budim
 Mrtve oživljam.
 „Tebe doseći ne mogu.”

Januar je ipak *najsuroviji mesec* –
 Obećava novo
 Ne rađa ni pupoljak.
 Zavesa je pala. Ili nije
 Ni postojala. Samo su se
 Svetla pogasila. Kraj
Puste zemlje? Izlazim
 Iz oronulog pozorišta Liberti,
 Razmišljam o apsurdu
 Pozorišnih postavki
 Modernističkog pesništva.

Spuštam se u podzemlje
 Ispred nove radnje, „Diznijeve,”
 Na četrdeset drugoj ulici. Stani –
 Ovde je pusta zemlja –
 Ne treba joj *il miglior fabbro*
 da je bolje fragmentuje. Ne.
Nestvarni grade.
 Dole, u tvom donjem trbuhu, Latino

Igra tango argentino, *cariño*,
Sa lutkom mesto žene
Zakačenom za cipele
Mrtvo joj se telo
Cima bez gracije
Svi joj gledaju u gaćice
I krute noge
Krpene
Kao da su nastavak
Pornografske predstave
Sa nadzemlja ove ulica.

Ove nedelje *zima nas je grejala*,
Uvijajući grad
U maglu, presecajući
Oblakodere na pola, bez
Neba da paraju.
Jeli smo *dim sum* u Kineskoj četvrti.
Oči mu behu kao od žada. Prozirne
Pod mojom svetlošću,
Sjajne, širom otvorene.
– Pokazaću ti put, reče.

Ponedeljak je doneo hladnoću
I, napokon, sunce. Predugo
Sahranjena među hartijama, krenuh
U šetnju i poslao *e-mail*
Mom psu.
U čast dobrog *feng-šua*
Moja se jedina biljka
Sama hranila.

II. IGRA PONOVRNOG ČITANJA

Duga nas je dotakla – mene, s ove,
 Tebe, s one strane; boja i svetlo u luku
 Spojili prostor prosut ničice
 Između nas, sežući
 Preko voda. Ne mogu da dosegnem.
 Čitaj ponovo. Iščitavaj redove.

Pravoslavni Božić slavio se
 S druge strane, bučno,
 Na ulici, u zatiljku, i
 Svečano,
 Pod okom kordona
 Specijalne policije.

Čuo se udar
 U šerpu, u
 Avan na TV vest
 Večerom, na ekran.
 Kao što se nekada davno jutrom
 Mogao čuti glas
 Kao sudbina, iz dvorišta:
 „Krpim lonce, šerpe, koritaaa!”
 Sada su se lonci oglašavali
 Sami od sebe, noću,
 Sa zaleđenih krovova, sa balkona,
 Iza božura i muškatli.

Ovde, plakat američke socpartije
 Zalepljen na poštansko sanduče

Na Junion skveru
Pita: *Srbija – borba za demokratiju?*
Ravnodušan vazduh Njujorka.
Izgubila sam strpljenje.
Prevrnula fioke kuhinjske.
Pobacala kutlače.
Ipak, u sajberspejsu.
Autoput informacija nam
Na raspolaganju.
A mi smo i dalje išli,
Šetali se šetali,
Hodali hodali. Stani.
Nijedna šetnja
Ne može da promeni istoriju?
Pogled iznad gomile
Žmureće, zviždeće. U pisak.
Dišući. U paru.

Velika kapija od oblaka ne da ulazak.
– Pokazaću ti put, kaže opet.
Gradovi su rušeni; stari most je pao –
Ptice odbegle. I medvedi.
Mrtvi ležali
Na livadi. Spokojni,
Sleđeni.
Fine kosti krckale kao grančice
U ognjištu.

Poludeli generali grickali
Kratke nokte. Krv je škropila

Pustu zemlju.
 „U podrumu se dobija bela put.”
 Ni u planinama nije bilo tišine.
 „Kukuruz nije rodio kako treba.”
 Zumbuli su njegovo pravo biće.

Usahnule su suze.
 A deca su ih kamenovala
 Uz blagoslov očeva.
 Mrtva starica sedi u kamionu
 – Kamenom u glavu –
 Krajina poslata na drum.
 Dug put, dug put
 Unazad
 Kroz prostor i vreme –
 Do latica zumbula.

Sve ću ispričati.
 Nis, Egipćanin, kralj Nise, imaše
 Neobičnu loknu –
 Sjajnu kao sunce, ljubičastu.
 Prorok mu je rekao:
 „Nikad da je nisi odsekao!”
 I kad moćni Minoj doplovi s Krita
 Da osvoji ponosni grad
 Nis spokojno gledaše opsadu
 Milujući još uvek svoju
 Vlas ljubičastu.
 Ali ja, kći mu, Skila,
 Zagledah se u Minoja,

U njegove mišice, i sve,
Sa visokog gradskog zida.

Zaslepljena ljubavlju,
Odlučih da ukradem dragoceni pramen
Što nas je štitio od zla i
Lepog Krićanina
Da učinim osvajačem grada,
Te ocu svom, u snu,
Odsekoh loknu i poklonih je Minoju
Ali on me ne obasu hvalom i počašću,
Već ustuknu
U Užas.
Grad pade.
Minoj diže jedra
I krete lađe.
Luda od strasti,
Dotrčah do obale i
Bacih se da dograbim krmu –
Ali, iznenada, morski orao –
Moj otac, milošću bogova
U obličju moćne ptice –
Obruši se iz visine
I ja – u strahu –
Pustih krmu Krićanina.

Ja sam Iris, boginja Duge,
Vesnik bogova.
Stanište Sna, kuda sam krenula
Tražeći pomoć,

Leži blizu crne zemlje Kimera, gde
Sunce nikada ne sija i suton
Sve hladnim senkama
Obvija. Gde pevac ne kukuriče. Odletih.
Jedini zvuk beše od Lete.
Zatekoh ga na postelji.
Kao noć crnoj, kao san mekoj;
Svetlucavim, svebojnim ogrtačem svojim
Tada obasjah mračnu kuću
Boga Somnusa.
Uzalud.
Oči mu behu teške od sna. Najzad ih
Otvori. Na pola. *Post nubile Phoebus,*
Kao da zna.
Ispred kapije cvetali su opojni makovi.
„Ne mogu te doseći.”
Sve smo ih sahranili.

III. PROPOVED CVEĆA

Na obalama Istočne reke i Hadsona

Ja mogu da povežem Ništa sa Ništa.

U času indiga, u doba povratka

Ponekad, sa dna Pete avenije

Dopre zvuk vatrogasne sirene.

Maserka proteže umorne prste

I čeka. Vrtar u uniformi drema.

Svetla su pogašena. Pada sneg.

Vračare su preplivale ekrane.

ZOVITE NAS SADA – BESPLATNO!

Žmigaju krupna slova u prazno.

„Hoćeš li da ti kažem kada si

Poslednji put s njim spavala?”

Kaže čuvena vračara,

Neupitana, smešeći se,

Kezeći veštačko zubalo.

– Kaži! Izgovara ona, u transu,

Grabeći stolicu.

„Pre mesec dana,” prsti dugih noktiju

Upiru, sveznajući, u nju,

„Ili možda manje, da

Budem preciznija!”

Pobedonosno joj se staklaste oči cakle.

„Vidim veliki grad negde daleko

I vidim ljude kako se šetaju, mnoštvo,

I zvižde, mnogo njih,

Ali ne vidim zašto.
 Tvoja stopala su na Terazijama,
 Tvoj puls pod stopalima, bije,
 Kuca po tankoj niti između
 Ovde i tamo.”
 Glava u pesku. Odmerava vreme.
 Sa ovim moramo da živimo
 Iz dana u dan, ili da trčimo.
 Gomila je trčala kroz park.
 Nepripremljena.
 Druga polovina. Mesni doručak
 U džepu.
*„Slomljeni nokti na prljavim rukama.
 Moj narod pokoran narod koji
 Ne očekuje
 Ništa.”* Sukob civilizacije izbegnut
 Za dlaku.
 Za sledeći nastavak.

Obradovala sam se kada je tvoj cvet,
 Krvavo crvena sasa, anemona,
 Cvet vetra,
 Ponovo počeo da cveta.
 Sećam se kada sam te ljubila,
 Tamna krv klizila je niz tvoju kožu
 Od snega.
 Nisi znao da sam te ljubila dok si
 Umirao.
 Planine, sve, su zvale.

IV. PREOBRAŽENJA NA VODAMA

Pustih krmu i
Voda me uguši ali moja duša
Zaleprša kao ptica krilima –
Iako sam izdala oca
I rodni grad
Bogovi su se smilovali
Jer moj je greh bio greh
Ljubavi –
On i besmrtnike može da zaslepi.
„Greh mržnje nikada se ne prašta.”

Pokajte se dok nije prekasno.
Ja, Skila, mada slepa, vidim jasno
Reku kako nosi lešine. Ponovo.
Vodu zaborava.
Kada bi to samo bio zvuk
Brodova
A ne zuj komaraca
Ali lađe su ukotvljene
I reka je čistija nego ikada
Nestvarna
U svom plavetnilu
Plav Dunav
I Sava, što teče kraju, takođe plava.

Odrasla sam pored te žute vode
Na adama
Žalosne vrbe u Vukovaru ljubile joj obale

Barok i blato, blato
Ispod noktiju, ispod stopala.
Ja, koja sam sedela u Nisi
Gledajući rat preko zida
Nisam svojim očima videla ono
Što vidim sada
Šireći krila preko granica.
*Na vodama singidunumskim sedim i
Plačem...*
Slatki Hadsone teći tiho dok ne
Okončam svoju pesmu...

V. PO GRMLJAVINI

Sećam se kada sam ga poljubila,
Tamna krv klizila je niz njegovu put
Od snega.
Nije znao da sam ga ljubila dok je
Umirao.
Posle grmljavine, odleteli smo na jug,
Otac i ja,
U Nisu, sada Megaru –
Po novome vladaru –
Brodovi su otplovili
More beše mirno
Ni daška vetra nad vodama
Svake zime ima sedam dana
Kada more miruje –
Dani Alkione
Kada ptice spokoja čuvaju gnezda
Na začaranim talasima

Umesto njih, galebovi kriče svoju
Pesmu smrti
Gradski zidovi pali
Kuće spaljene
Drveće golo
Prozori crne rupe prazne kao moje oči
Stare stene preče puteve
Stubovi okrenuti naopako
Nema ovde skloništa, reče.

*On koji je živeo sada je mrtav
Mi koji smo živeli sada umiremo.*

Ja sam Iris, poslanica bogova.
Pogledao me je očima od žada.
I upisao inicijale Hijacinta
Na latice zumbula.
„Nije rodilo kako treba ovog proleća.”
I kud da pođem
Prozračni vazduh
Razdvajam.
Velika kapija od oblaka
Ne da ulazak.
Pokazaću ti put,
Put Ada.

– Da li prepoznaješ moje lice?

BELEŠKE IZ PUSTE ZEMLJE

Naslov pesme je hodočašće remek delu modernizma, *Pustoj zemlji*, koju je T. S. Eliot napisao pre sedamdeset pet godina, davne 1922, posle Velikog, Prvog svetskog rata. Naslov se isto tako odnosi na činjenicu da je poema izrasla iz mog osećanja puste zemlje, kao i na okolnost da je pesma nastala bukvalno izvan nje. Poema je po prirodi i datumu svog rođenja i sadržine istovremeno i parodija *Puste zemlje*. Nova pesma sledi staru pesmu samo koliko se bori protiv nje ili igra s njom u smislu koji je naznačio Harold Blum. Sve što je napisano „po” Eliotovoj pesmi kao, na primer, naslovi pet pevanja, ima vrlo malo ili nimalo sličnosti s njom; stihovi naznačeni kurzivom predstavljaju pak direktan citat koji u novom kontekstu nužno menja značenje. I same beleške su po uzoru na Eliota, odnosno ne treba ih shvatiti suviše ozbiljno. Eliot je svoje fusnote dodao naknadno da bi njegova poema imala više strana i mogla da se objavi kao posebna knjiga. One ne odmažu čitanju ali ključ za razumevanje pesme je u samom tekstu a ne van njega.

I. PREDUGO SAHRANJENA

Po naslovu Eliotovog prvog dela *The Waste Land*: „The Burial of the Dead” (Sahrana mrtvih).

Iris, *Ilijada*, II, VIII

„Zavesa je pala...” – predstava Eliotove *Puste zemlje* u trajanju od trideset sedam minuta održana je januara 1997, u NJujorku, u pozorištu Liberti, na zapadnoj strani Četrdeset druge ulice, u izvođenju Fione Šo i režiji Debore Kalman.

„... *il miglior fabbro*” – Eliotova poema posvećena je Ezri Paundu kao *il miglior fabbro*, „boljem majstoru.” Paund je bio više nego urednik Eliotove poeme – on je svojim rezovima u tekstu napravio od nje avangardniju, moderniju, više fragmentovanu pesmu nego što je to ona bila u Eliotovoj prvobitnoj verziji.

Dim sum: naziv tradicionalnog kineskog nedeljnog ručka koji se sastoji iz raznovrsnih jela koja se služe u malim porcijama.

Feng šui: naziv kineskog verovanja u važnost određenog rasporeda stvari u prostoru.

II. IGRA PONOVRNOG ČITANJA

Po Naslovu drugog dela *The Waste Land*: „A Game of Chess” (Igra šaha).

„Pravoslavni Božić...” Ceo odlomak odnosi se na mirne prodemokratske demonstracije u Beogradu za priznavanje rezultata novembarskih lokalnih izbora.

„Gradovi su rušeni...” Ceo odlomak se odnosi na rat u bivšoj Jugoslaviji (Hrvatskoj, Bosni). Tu je i echo Eliotovog stiha (preuzetog iz dečije pesme): „London bridge is falling down...”

„Sve ću ispričati...” – ceo odlomak se odnosi na mit o Nisu, Egipćaninu, kralju Nise, i njegovoj kćeri Skili, čije ime znači „čudovište”. Minoj je bio prvi kralj koji je zavladao Mediteranom. Na jednom od svojih putovanja opkolio je grad Nisu. Skila se tada zaljubila u njegovu naočitu pojavu i raskošnu odeću i počinila je u ime ljubavi najveći greh: izdala je oca i domovinu. Zgroženi Minoj nije hteo da je povede sa sobom na Krit i ona se bacila za njegovim brodom. U tom času se njen otac, koga su bogovi pretvorili u morskog orla, spustio iz visina da je ugrabi, ali su se bogovi smilovali na Skilu i umesto da je puste da se utopi spasili su joj dušu pretvorivši je u belu čaplju. Nisa je kasnije nazvana Megara u čast Megareusa, Nisovog naslednika. Ovaj mit podseća na filistinску priču o Samsonu i Dalili i na irsku priču o Kočulanu. U ovom mitu se stapaju mnogi mitovi koji govore o borbi svetog kralja i njegovog protivnika za milost boginje Meseca koja odseca kraljevu kosu i na taj način ga slabi, izdaje i ubija. Kraljeva snaga leži u kosi zato što on predstavlja Sunce, a njegova kosa sunčeve zrake.

Vidi: na primer: Ovidija, *Metamorfoze*, VIII, 480; Straba: H, 4, 8, 15; Vergilija: *Ciris*; Roberta Gravesa, *The Greek Myths*, Vol. I, London 1955

„Zumbuli su njegovo pravo biće...” Mnogi mitovi i legende govore o smrti lepog mladića ili devojke i njihovom vaskrsenju u obliku prolećnog cveća. Cvetni mitovi ukazuju na mračnije poreklo ovakvih mitova koji potiču od običaja da se jedan od seljana žrtvuje i da se njegovom krvlju poškropi jalova zemlja da bi bolje rodila. Priča o Hijacintu (Zumbulu), Apolonovom omiljenom prijatelju, spada u poznatije cvetne mitove. Prema predanju, Apolon je upisao inicijal „H” na laticе zumbula za večni pomen na lepog mladića. U Eliotovoj poemi, stih 36–37, takođe se pominje ovaj mit. Najpoznatiji cvetni mit je onaj o Adonisu čiji je cvet sasa ili anemona. Isti mit slavljen je u Babilonu pod imenom Tamuza. Cvetni mitovi se ovde stapaju u temi nasilne smrti i vaskrsenja.

„A deca su ih kamenovala...” Odlomak se odnosi na najveći jedinstveni egzodus u celom južnoslovenskom ratu – na izgon stotina hiljada Srba iz Krajine koji je prećutno odobren od strane međunarodne zajednice i zbog toga uveliko ignorisan od strane međunarodnih medija.

„Stanište Sna,...” Ovidije je najbolji izvor za priču o Halkioni (Alkioni) koja se pominje kasnije u pesmi. Iris je otišla da poseti Somnusa da bi pomogla Halkioni da nađe ljubljenog muža, Keika. Uz pomoć Morfeja, Somnusovog sina, Keik se pojavio Halkioni u snu i rekao joj da se utopio sa njenim imenom na usnama. Mrtvi Keik zamolio je tada Halkionu da mu pokloni svoje suze kako ne bi otišao neoplakan u zemlju senki.

Kada se Halkiona probudila iz sna otišla je do obale i ugledala njegovo mrtvo telo u vodi. Kada je skočila da ga uhvati umesto da potone pretvorila se u pticu i dok je letela prema mrtvom telu ono se takođe pretvorilo u pticu. Ovo je još jedan primer stapanja elemenata iz dva mita – iz mita o Halkioni i mita o Skili.

Leta – reka zaborava po grčkoj mitologiji.

Post nubile Pheobus, latinska izreka: „Posle oblaka sunce”.

III. PROPOVED CVEĆA

Po Eliotovom naslovu trećeg dela *The Waste Land*: „The Fire Sermon” (Propoved vatre). Cvet vetra je drugo ime za crvenu anemonu, ili sasu, Adonisov cvet.

„Vidim veliki grad...” Uporedi proročanstva Eliotove Madam Sosotris.

IV. PREOBRAŽENJA NA VODAMA

Po Eliotovom naslovu četvrtog i najkraćeg dela *The Waste Land*: „Death by Water” (Smrt od vode), sa posebnom referencom na Ovidijeve *Metamorfoze*.

„Pustih krmu...” Odlomak nastavlja priču o Nisu, Egipćaninu, kralju Nise, i njegovoj kćeri Skili, čije su duše bogovi pretvorili u ptice i osudili ih da večno lete.

V. PO GRMLJAVINI

Eliotovom naslovu: „What the Thunder Said” (Šta je rekla grmljavina). U ovom delu se mit o Skili i mit o Halkioni kako ih ukazuje Iris, koja je glas ne samo bogova nego i svih likova u poemi, stapaju sa cvetnim mitovima o kojima je ranije bilo reči. Svi ženski likovi postaju jedno božanstvo a svi mrtvi jedan cvet. Iris povezuje sve ostalo. Istorijska priča o propasti Jugoslavije ranih devedesetih godina ima paralele sa Eliotovom temom opšte propasti i pustošenja kao posledice Prvog svetskog rata; zanimljivo je da se prema Eliotovim beleškama to posebno odnosi na „sadašnju propast Istočne Evrope”.

„Dani Alkione...” Vidi ranije beleške o Halkioni (Alkioni), Eolovoj kćeri. To je sedam dana pre zimskog solsticija kada Halkiona bdi nad svojim gnezdom koje plovi na morskoj površini. Homer povezuje Halkionu, Eolovu kći, sa Alkionom, ženom Melagera, Ilijada, IX, 562, R. Grejvz zaključuje da ime Halkiona potiče od Alkione: „kraljice koja štiti od zla.” Vidi i Apolodora u Aristofanovima *Pticama*, Plinija, Ovidija i Lukijana.

IZ
MUZEJA LUTANJA

KARTOGRAFIJA I NOVE PESME (1997)

*I read, much of the night,
And go south in the winter*

T. S. Eliot

U
SENCI SENKI

PORODIČNA ZBIRKA

Moj pradeda po majci, Danije.
 doneo mi je širinu
 ravnice od oca Barnarda i majke Neti
 iz *Nagzkanisya*, po kojoj se lako kreće;
 o tome mi nije rekao ni reči.
 Tu su počela putovanja s te strane.
 Visoka čela, oštrog oka i meke brade –
 osvojen bojama, postaje kolekcionar
 skupljač nošnji, medalja, znamenja,
 osnivač Sokola, slavni vitez španskog dvora,
 carski nabavljač, i mnogo više i manje,
 manje čene, kuće, zanimanja i radnje,
 i odlazi, do Melburna,
 u Barselonu, Brisel, Pariz, kod Karnoa,
 a posle svetske izložbe, u bankrot.
 Smirio se konačno tek u Arkadi broj pet,
 na Mirogoju. To je i ostala jedina tačka smirenja.
 Prababa po majci, Jozefina, donela mi je, nežna,
 krhka, žalosna vrba sa obala rodnog Dunava i Vuke,
 i ljubičastu boju njenog čuvenog salona
 iz one zgrade sa kolonadama; o tome mi
 nije rekla ni reči.
 Zgrada je još tamo, na trgu, ali nje nema.
 Agramer Zeitun više: umrla je
 od srca, premlada samo se povukla
 u hladno januarsko popodne *fin de siècle*.
 Govorilo se da se ubila.
 Kao i njena najmlađa kći, moja baba,

dok su je vodili na streljanje, u drugo vreme.
Nema ni letnjikovca na Tuškancu gde je moj deda
otkrio maslačke i krenuo na svoj put
u slikarstvo. Dao mi je svoje oči i boje
iz očeve zbirke, iz muzeja lutanja, siročadi,
ludih ljubavnika, engleskih travnjaka,
a da mi o tome, ni kroz staklena vrata,
nije rekao ni reči.

(1990)

SENKE

Kada sam stigla u pitomine oko Marbaha, Ulma, Kalva,
među pečurke Crne šume, nije bila ni noć, ni dan.
Otkrivala sam polako, nehotice, postojbine Keplera,
Ajnštajna, Pelinga, Helderlina, Šilera, Hesea.

I, Romela.

Onda su virtenberške senke oživele, preci moji,
oni što su osamsto i neke otišli zbog gladi ili
revolucije,
prateći Veliku reku prema jugu, istoku, do Basarabije.
Osetila sam pradedu, ne znajući povest, samo
početak i ishodište.

Svaka druga firma nosila je moje ime.

Zavičaj mi je davno u drugom jeziku.

Ima i druga krv. Starija. I neka treća.

Senka moga oca nije me mogla uzeti za ruku
i povesti do korena kojih se odrekao zbog zvezde
koja mu je krvarila među finim, dugim prstima;

ipak, prečku po prečku, lestvicama vremena,
koje u našim venama teče obrnuto,
gazeći preko starih slika, margina knjiga, pisama,
preko njegovih naočara i žuto-smeđih mapa iz Propileja,
putovali smo. Čutke. Zajedno. Prvi put. Dolinom Nekara.

(1990)

GENEALOGIJA DVADESETOG VEKA

I.

Potičem od dve rase koje ne postoje,
koreni su mi u dve države kojih nema,
a obe behu male evropske aždaje-imperije,
obe niz Dunav otplovile. Do Hada.
Jedna početkom, druga krajem veka.
Progutaoh ih vir. Nazirem ih, višeglave, kad kleknem
pored Dunava i odgrnem šakom vučedolske figurine
iz kamenog doba, koštane igle i kaleme,
iz mulja, iz moje vitrine,
izgubljene u selidbi.
Svi smo mi pomalo Dunav,
mutne vode.

II.

Polovina mi je od stare krvi *mittleurope*,
od ladanjskih zaher-torti na terasi Abacije,
od fino ukoričenih, memljivih knjiga sa mrljama tinte,
od pegavih lovačkih pasa i hern-cimera,
od aristokratskih vena austrougarskih, jevrejskih,
zbrisanih sa lica zemlje. Pretvorenih u pepeo.
U sneg praha. Groblje-sajmište.
Kaži, kako su teskobne jutarnje magle nad ravnicom.
Kako su daleki ti agramski glasoviri.
Svi smo pomalo lanjski sneg,
pepeljave pahulje.

III.

Druga polovina, ona leva, potiče
od lumpen-proleterskih, seljačkih arterija
nemačkih izbeglica, revolucionara,
osamsto četrdeset osmaša,
od *Donau Schwaben* koji dođoše do Srema,
do baroknog Vukovara, koga nema.
Elcov dvorac netaknut u knjizi Magrisa.
Ponovo bez doma devetsto četrdeset osme,
ponovo izbeglice iz svoje zemlje,
sa svojom lalinskom infelsijom, obeleženi
panonskom prašinom,
vraćaju se Dunavom. Uzvodno.
Do strane im prepostojbine.
Oni preostali potonuše u žitko, živo blato
Panonije;
ti, slomi kosti i golo, mrtvo, kameno more Andrije,
a svi za zemlju – Južnih Slovena.
Svi smo pomalo ta zemlja,
koje nema.

IV.

Mi koji smo samo nju znali
više je ne prepoznajemo u kristalnoj kugli smisla.
Pokisla joj je kabanica identiteta. Otežala od snega.
Zbačena, kao avet, s ramena, nemoja, netvoja,
pretvorila se na trotoaru, pred mojim očima, u paru.
Pišemo nove ulice. Adrese na loš vic liče.
Ne znamo zašto smo slavili praznike,
ni da li imamo pravo da se sećamo
na prvi, kobaltni poljubac u Dalmaciji.
A zima, zima dolazi. Izdišem reči u paru.
Svi smo postali. Iznova. Izbeglice.
Ispunili smo sudbu. Dvedesetog veka.
Dok dlanom o dlan. Ništa. O. Vapor

(1993)

PLAVA KIŠA

(INDOKINA, 1994)

ŠVEDAGON

bila je plava kiša nad Švedagonom mermerna pijaca glatka
 kao ogledalo sna oko zlatne igle kao nada u mraku duše
 na Himalajima su od nje cvale trešnje mermer je disao topao
 klizali smo se bosih tabana šljapkali u tišini. hiljade zvona
 plava kiša oglašavala je svaku kap treptajem zlatnih listića
 božanstva su sedela jedno do drugog snežnobelih lica
 u eksploziji boja skupljali se irisi tvojih očiju
 kaluđeri u šafran-togama klizili. sa lepezama
 glatka temena im se sjala ispod kišobrana iz Basaija
 bila je plava kiša nad Švedagonom bila je noću plava
 kao zlatna put bila je kiša nad Rangunom
 i kamen je od nje oživeo bila je

(1994)

SAMUI

Samui, Samui i žal i pesak-kristal,
i veliki zlatni lotos – Buda
i sunce belo do purpura očne mrežice.
Sarong oko pasa –
ispod polumesečca pupka
cvetna bašta duginih boja
miriše na divlji jasmin;
a mangoi, mangoi, papaje, ananasi –
slivaju se medni sokovi na dlan.
„Siiinga, Siiinga”, viče on ispod konusa šešira
trčeći po žeravici belog peska ne ostavljajući tragove
bosih, crvenih tabana, zlatnog tela, belih zenica,
sa teškom korpom hladnog piva,
„Singa, Singa” tamo i nazad, bez predaha,
cupka kao čigra ispred mekih, belih-belih tela *faranga*,
dok se žuti psi, čilibarskih očiju
do krvi češu, grizu,
izbezumljeni od buva,
i ribe kao lude iskaču iz plićaka,

koprcaju se po treperavom vazduhu
kao srebrna vretena,
i kokosi, tvrdi kokosi
padaju sa visokih palmi-ubica
sa treskom, bez predomišljaja
a ti – ti se tek budiš iz sedefastog sna
u kome te ujela mala, paka, crna pčela
puna teškog tropskog polena.

(1994)

SUVIŠE

Ovde je suviše kiše, stigla je, brza –
ušla mi je i u sobu, pecka me po potiljku,
sliva mi se između nožnih prstiju kao pesak.
Ovde je suviše zelene boje, žad na žadu –
mladice pirinča u vodenom polju.
Zrna klize kroz prste kao vreme.
Suvviše je ovde divljih orhideja
grčevito grle hrapavu vlagu kore –
cvetaju svako veče na mom jastuku.
Zar i toga može biti suviše?
Ali, seti se, suviše nikad nije dovoljno.
Seti se zlatnog trenutka između kiša
kada se sve smiri i najdublje diše
i kada znam zašto se žurim tamo gde sunce izlazi
i zašto se ovo zove Istok.
A, onda, opet kiše.
Bare se čakskom pretvore u rečice
i beže, beže, dalje od džungle –
časkom kao što ovde prolaze stoleća.
I ne prolaze uopšte.

(1994)

MUDROST LOTOSA

Onaj što još uvek ne zna svetlost
u mulju, klija.

Onaj što je tek naslutio svetlost
pod vodom, pupi.

Onaj što je video svetlost
iznad vode, cveta.

(1994)

PRIČA ŽADA

Nju što si je isklesao vodom i tajnom prašinom
nosim u slavu kamena.

Kada se u mraku probudim
odagnaće duhove, hladnim dahom, lako.

Često, kada sam bez reči,
podseća me na zaboravljene rečenice
i ona koja je ja oprašta im
ono što sam bila.

Gladim je prozirnu, hladnu, jaču od čelika,
a onda udara po mom najtišem bubnju,
menja boju prema srcu,
prema pogledu kroz kapljicu suze.

U svakom kamenu žada nalazi se priča
koja traži svog majstora.

(1994)

PAGAN

Burmanska noć,
Burmanska noć sa terakotom pogode i lišća čaja.
Burmanska noć sa rukom od peščara koju nosiš sa sobom.
Burmanska noć sa crvenom ciglom.

Napuni šolju od konjske dlake, bambusa i laka. Napuni je
čajem.

Šolja od laka.
Šolja od laka sa pet slojeva cinobera.
Šolja od laka sa tankim rezovima noža.
Šolja od laka na kojoj gasiš cigaretu.

Cigla, gde god pogledaš, crvena cigla.
Pusti pirinčana polja unutra. Pusti sive bufale.

Zelena polja pirinča.
Zelena polja pirinča u koja ti tonu stopala.
Zelena polja pirinča – tepisi svežine.
Zelena polja pirinča koja ti oduzimaju vid.

Crvenilo betela, koje te ne umiruje.
Ipak, oni ga žvaću, i mole se androginom bogu.

Iravadi, čarobni Iravadi, odveli me do Mandeleja.
Iravadi, ispiraju tvoj zlatni prah na obali.
Iravadi, čamac-različak na kobaltu, ispod mastila neba.
Iravadi, svi peru kosu na tvojoj obali.
Bakarna zemlja i plišana, crvena buba –
Princezin ispljuvak betela. Dođi sa mnom na reku.

(1994)

U SENCI ZMIJE

UVOD, IZ BAJKE

Jednom davno sam čitala U slivovima Amazona
i Orinoka
zbog tog naslova mnoge sam noći provela
na njihovim obalama sa malim Indiosima
loveći zmije koje su gmizale ispod ogromnog
lišća
i pratila nevidljive kolibrije kroz zelenilo
gustog rastinja
sve do ušća Maranjona
preko kanala Kasikvajare
a onda bismo plovili čamcima od kore večne *selve*
mazali se mirisnim uljima
i močili strele u otvoru kurare
morala sam da se uštinem kad sam u sred belog dana
dvomotorcem letela ispod slapova od kose anđela
i nosila u džepu dva šprica protiv otrovnica
bilo je vruće, vlažno, sparno, puno moskitosa

moji Indiosi su imali ružne zube, sada
prodavali su strele sa otrovom kurare
kupila sam jednu
za male pare
i ubola se njome
tek tada su me kolibriji prepoznali
i povelu opet niz slikove, na jug, sve dalje i dalje

(1986)

LA MIRADOR

na vrhu stene
mali oltar bogorodice
osvetljen jeftinim neonom
kratka molitva
osluškivanje
zlokobnih talasa
u dubini
uskog grotla
između dve oštre stene
čekanje
na zatišje
na pravi talas
onda
crnoputo, vižljasto, uljasto
telo
iskače glatko
kao tane
i sa bakljom u ruci
leti
do tame
dole

(1987)

BOSA NOVA

Za M. i Vinišius de Moranjeđa

Moj se dnevnik naglo prekida
kada je, sećaš se, pala ona kiša
nad Ipanemom
a u očima smo još nosili iskre
tirkiza, turmalina, topaza
iz blještavog lapidarijuma
i meni se ravna kosa kovrdžala
ali ne od večne vlage
govorila je umesto mene
važno je prećutati najdragocienije
bili smo u potrazi sa bosa novom
dok su na ulici patrole smrti ubijale dečake
a ogromni je Hrist stalno upirao prstom
sa Korkovada spuštao tešku senku svojih leđa
na plantaže kafe u džunglama Tihuka –
trebalo je preživeti večnost te šume
primiti istinu prirode
bili smo u potrazi za bosa novom
kada su se pored nas prodavale dugonoge mulate

i svi izgledali nekako suviše razdragani
neprekidno
na pragu mučnine
dok su igrali u ritmu sambe
pod raskošnim maskama znojnog karnevala
a mi tek saznali da karioka znači kuća belog čoveka
i da svetla *favela* ima više nego zvezda
i da smo pošli brodom na sever
da bismo stigli na jug
u bistre zalive tamnog ostrva
u plave vene džina koji se, kažu, budi
ali ja znam da još duboko spava
i da u prostoru sna
ne može biti spokojniji
nego ona kiša nad Ipanemom
dok je udarala tačke u pesku plaže
i škropila strane mog dnevnika.

(1988)

MAJA HERMAN SEKULIĆ

POGLED SA PROZORA

Vlasi mahovine vise sa hrastova.
lelujaju se po vlažnom, toplom etru.
Kao one u bradi starca. Tanke, duge.
Oklevaju da dotkanu zemlju.
Pred oluju uznemiri se i trava.

(*St. Augustine*, juli 1991)

JUŽNJAČKI BLUZ

Bršljan kao skrama pokriva uspravne borove.
Krošnjje. Bez proreda. Masa lišća.
Samo im još vrhovi osećaju sunce.
Dođi ti da malo smakneš tu gustu mrežu
prebačenu preko šume i da skočiš unutra,
u večnu tamu suvih iglica,
jer je mahovina već pojela bele stubove kuća,
jer brodovi titraju kao pruće u jari vazduha, jer u staklima
gori požar, jer oni što ih zovu
„ljudi sa reke” pevaju u znoju. Bluz. Na pogrebu.

(1991)

GAMBO

Milanu Milišiću

Dan je bio dug, lenj, pogodan za kuvanje
kažunske, kreolske, veštičju, vudu, soul čorbe
što u sebi nosi mirise i taloge i tajne Juga
i krčka se, meša, puna tri dana. Od ribe, skampa,
i petlovih kandži. Gusta smeša je važna.
Suze su so uz luk i jake začine gamba.

I posle više od sto godina leči rane, uboje
građanskog, bratoubilačkog rata, popunjava pustoš
iza kilometrima širokog i još dužeg

Šermanovog marša.

Poraza, uništenja, požara Atlante i sedamnaest
godina
vanrednog vojnog stanja. To sve nismo učili
u školi. Jer,
istorija se ponavlja. Kao farsa. Samo za one koji
znaju.

Na televiziji vesti, prvi put prve, iz moje zemlje –
more je prazno i plavo, roda se gnezdi na dimnjaku
u nekom selu podno Alpa, samo nešto nije u redu
sa slikom –
ponavlja se najstrašnija povest, ali je priča neki
idiot,
puna je buke i besa. Ali, i mi imamo paprikaš i
riblju čorbu.
Najbolju sam jela u Vučedolu. Bila je ljuta,
crvena. I slana.

(Džordžija, jula 1991)

SPISAK

U zemlji spojenoj korenima mangrova,
zaronjenoj „ključevima” u tri južna mora,
gde nebo mrače rajске ptice
a pesak bele čaplje –
dva puta si plivala nadomak delfina
u zalivu tople struje, posle pljuska;
na Ostrvu sa blagom bez daha posmatrala
džinovsku kornjaču kako izlazi iz mora,
ostavlja trag buldožera, poleže jaja i stenje;
sedela u čamcu pored lovca na aligatore
čiji su harpuni fijukali sve dok se
vode močvare nisu zacrvenele;
tiho veslala pored dobroćudnih manatija
da ih zvukom motora ne bi uznemirila
i nikad ih zato nisi videla;

POEZIJA

gledala Indijance kako šiju na singerici?
u perjima egzotičnih ptica prepoznavala
ukrase ratničkih perjanica;
skupljala školjke Sanibela;
hranila pelikane
koji su voleli da se šale
i ružičaste flamingose
koji nisu.

(1986–7)

INDIGO

čim je je čula uzvik *Irie* –
ajri, ajrii, ajriii,
koji znači sve i ništa,
uhvatila je amnezija
slušala je zvuk regea
kao ritam sopstvenog pulsa
zamenila je pare zubima od ajkule
i naiskap popila čašu ruma od kokosa

mislila je na končose i pirate
ronila u podvodne bašte
oko koralnog spruda
zamišljala kako posle strašnih ciklona
skupljaju blago sa olupina

niko više nije svirao kalipso
svi su nosili čiste košulje
sa majica su gledala nova božanstva
Bob Marli i Haile Selasije
u daljini se svetlela Havana
govorili su *Yah mon, yah mon,*

prodavali dobru „gandžu”, padali u trans limba
pleli sitne rastamanske pletenice
i sama ih je isplela

svako je imao svoj put do amnezije
žena obučena u čipkastu haljinu
krenula je na nedeljnu misu
sa belim šeširom i biblijom pod miškom autobusom

sa njene terase mora se spajalo s nebom
uveče – indigo sa indigom
pod srebrnom mesečinom
tri ribarske svetiljke –
jedine tri, šapnuo joj je,
nestvarne kao svetiljke božićnog drveta
usred leta
na glavnom trgu Montega

(Jamajka, 1991)

SIESTA

psi leže u senci zida
izvrnutih očiju
nadutih stomaka
ukrućenih udova
ispalih jezika
omamljeni od žege
na putu
smrdljive strvine
prosutih creva
deca nude nokturalne armadilje
i tamne iguane
u vazduhu
iznad bodljikavih svećnjaka kaktusa
lešinari kruže
visoko iznad pustinje
oblak u obliku zmije

(na putu iz Taska, 1987)

TUŽNI TROPI

Između podeoka raka i jarca – vlaga;
vlaga tu kvari vino.
Lepi se za naočare. Mekša vijuge.
Trulež je dublja
od tla. Boje su jače
od značenja.

Duga je bleđa prema papagajima.
Jara im je odebljala paklene, crne jezike.
Krešte. Nešto nalik na reči.
Pojaviće se čovek bez nosa, bez prstiju,
kao iz vode,
noseći divlje ostrige u gnezdu od morske trave.

Možda bi moglo biti drukčije,
Mogli bi da ga vežbaju da bar dva dana ne igra
salsu.

Jednoličnost gustog ritma anestezira.
Nije to ona uzdržanost flamenka.
Usredsređenost pred pucanje.
Više je to lomljenje vlažne slamke.

(u Venecueli, 20. decembra 1987)

SENKE CRKVI VEĆE OD SELA

Možda bi mogli da ga ostave na miru
pod zaklonom od palminog lišća, od ničega,
ili vazduha. Bez džepova, zavukao bi se u sebe.
Ali, došle bi svinje.
Kao one pre nego što skreneš na put za Kondesu.

Kada su začini jači od pravog ukusa zamena
postaje suština opstanka. Plantaže kafe bi
i dalje bile suviše zelene. Planine suviše
slobodne
za senke crkvi veće od sela. Svetla *favela*
izdaleka suviše vesela. Zamenila bi ih opet
za nešto drugo. Kao i lica karnevala.

(u Venecueli, 21. decembra 1987)

PRISUSTVO

Nismo znali šta je. To nešto. Što se sprema.
Nebo i okean sivali su od besa. Prestali smo
da sakupljamo školjke. Pobjegli.
I ono čekanje u avionu da poleti. Na ivici.
Izvesno je bilo samo to nešto. Prisustvo.
Na zlokobnoj crti vazduha bez povratka.
Nije se udaljavalo. Vezani za sedišta
dok smo spuštali pogled na novine i knjige
osećali smo ga iza tankog prozorskog stakla
kao noćnu moru koju nosimo u sebi.

(U Meksičkom zalivu 1988,
pred najveći uragan u ovom stoleću
kasnije nazvan *Gillbert*)

U VRTOVIMA SAN HASINTA

U vrtovima Hasinta zvone zvona, Troma,
teška kao crkvena senka. Subotom.
Senjor Miguel Kortés Monsalvo prodaje
statuu bogorodice sa orlovskim kljunom,
Na sokalu San Anheló. Od drveta.
„Znam ljude koji plaču –
kada je vide.”

Neko osluškuje zvona pod gustom krošnjom
hakaranda,
a u ulici Santísima, iza velikih zidova
u tajanstvenim vrtovima Rufimo Tamaho
pred praznim platnom ne vidi cveće
već zamišlja kako da se pretvori u klupko
armadilja
kada ga napadnu boje.

(1987)

LA MAS BELLA DA LAS FIESTAS

viri sa platna Oroska
sa murala Rivere
izlazi iz obrva Fride
izvija se iznad parka Skakavaca
rep joj je negde među crvenim ružama Gvarnavake
na severu je hvataju lasa vakerosa
ušla je u kamen zigurata Hočikalka
na ravni piramide
dignute u njeno ime
baš kada sam mislila da sam na vrhu sveta
pokazala mi je svoju senku u podne
jer ja sam, rekla je, ona zbog koje se sunce rađa
i povela me kaskadnim putem od doline
lizala preda mnom krv sa žrtvenika
palacala jezikom nad koridama
gmizala po srebru iz Taska
siktala na grudima bivših ratnika
na zlatnim štitovima
na ukrasima od školjki, perja i dragog kamenja
bojila krvlju sunce Meksika

(1987)

IZMEĐU
DVE OLUJE

ČEŠLJANJE

Češljaš joj vlasi,
Otpliceš,
Svilene, kažeš,
Zlatne strune, završene
Od vetra i soli,
Od putovanja po ramenu,
Od dugog pamćenja.
Čitaš u njima, putenim, puteve
neopisane.
Nepodatne
Podaju se tvojoj ruci,
Miluju se s tobom,
Traže tvoje prste,
Klize, šumne,
Dok sviraš po njima,

U češlju ih držiš
Zarobljene
Padaju ti pred noge,
Raspredaju se kao same od sebe,
Zaboravljaju kako su se zamrsile,
Ukroćene
Van njene volje.
Da li si umoran?

(1993)

SVETLOST U SAUTEMPTONU

Došla je, došla, bez boje.
Kao paperjasta krsta
Iznad dokova peščanih duna.
U zagrljaju vetra
umnožavaš se
preko granitnih talasa.
Menjajući se ostaješ uvek ista.
Bez mirisa, daljina si
Nadohvat ruke kao mesec.
Došla je, došla, bez daha.
Preko oblih kamenčića
pretvorila si se u penu,
postala gotovo rskava.
Došla je, došla, bestelesna,
uvukla se u vlagu oka.
Od tebe bi da zaplače, bez suza
trepavicama te zadržavam,
zagrejala si suvoću trnja
što se kao krpenjača valja po pesku
ne znajući kuda da krene.

Došla je, došla, bez napora
omekšala stenu.
Širiš se kroz dlan
koji postaje proziran
dok se pruža, isteže ka tebi,
spaja sa tobom,
samo sa tobom.
Došla je, došla, bez težine.
Pokrećeš me. Vreme je za odlazak.

(1992)

POD STAKLENIM ZVONOM

Sa belih magnolija kaplje rosa, slatkasto,
kao i prošle godine. U Princetonu. Ništa novo.
Stajaće pored prozora mirnije nego zimi.
Omamljena mirisom proleća donosiće ukradene grane
u sobu pod staklom. Osetiće mirise pinija
koje ne postoje. Onda će se pojaviti veverice.
Gledaće je časak, dva. Odmaknuće se od prozora,
kao uhvaćena. Zapaliće cigaretu.
Šušanj zavese će i njih pomeriti s mesta i neko će
tada verovatno a prođe kao silueta, da zamakne
sa knjigama pod miškom, da nestane
u gotskom zidu, da ne primeti magnolije.
Vreme će se zakloniti u nabore zavese
natopljene mirisom prašine. Ni to neće biti novo.

(1984)

IZMEĐU DVE OLUJE

Za M.

Proleće je ponovo u Njujorku.
Stalno kiša.
Kiša nad glavom.
Kiša nad staklenim krovom
gde ptice kljuju.
Kiša nad mojim stolom.
Kiša nad pesmom.
Voda i šećer za jorgovane.
Moj ljubičasti portret je stigao.
Prijatelj.
Otputova je danas.
Samo sam mahnula.
Bez reči.
Lepljivo, vlažno popodne.
Dao mi je crvenu ružu.
Uvenula je od iznenadnog sunca.
Pre oluje.
Pre zubara.
Pre crkve Svetog Marka.

I tada sam pošla nazad.
Pošla polako.
Između dve oluje.
Mogao si da presečeš tišinu.
Mogao si da presečeš naelektrisani zrak.
Ugledala sam te s leđa.
Kravata se vila na vetru.
Osetila sam mir.
Između dve oluje.

PROSTOR

Pogledu nema kraja
za tvoje evropsko oko
naviklo na parcele
i ograde duše
na horizontu
oštre ivice
kao olovkom
zagrade na beskonačnosti
praznine što zjapi
postaješ porozan kao gaza
providan kao para
postaješ obris oblaka
pred težak pljusak
na ljubičastom nebu
postaješ sunder
da bi mogao upiti američku ravan
i vertikalnu vazduha bez kraja
onda odlaziš gust, težak kao voda
Nijagarinog vodopada i još mnogo teži
spuštaš se u pore zemlje, do središta, duboko
da nađeš svoju mišju rupu

(1985)

MESTO

Za M.

Bilo je kišno, vetrovito, sivo u Veneciji
te zime. Ili je to bilo u rano proleće?

Utonulo. Kao mi. U sebe.

Van sezone.

Nalik na vestibul Svetog Marka
u kome se otvaraju odaje u odaji
osvetljenoj iznutra.

Šetali smo

u lavirintu ulica i kanala, zgrada
u zgradi, bez podruma i bočnih zidova,
vrteli se ukруг, pokušavali
da nađemo jedno mesto.

Ništa nije bilo važno. Tada.

I, našli smo ga; jedini gosti.

Zauvek. Nikada više ga nisam našla.

(1983)

14. JULI

Iznad Trokadera, broj 4, sakupila si se u ugao, podvila noge pod kolena, pušiš na verandi stana, sama, gledaš gore. Znaš a ne možeš da spavaš. Ništa novo. Vatromet je. Poslednji blesak te je zaslepeo. Varnice su ti još neko vreme u oku.

Gladaš dole. Na trg. I dalje vrvi, pucaju kineske rakete. Nemirna masa. Preglasno, prejako. Iza leša su ti teške drvene roletne. Kao sigurna odstupnica.

Soba je u mraku. Postelja zgužvana od ranijih pokušaja da zaspiš. Kasno je. Povremeno gledaš u razdeljke kose i pratiš goste u dva bistroa. Istovremeno. Zamišljaš kako ćeš sutra tu da sediš. Kako će dok se probudiš sve da počiste kao da ništa nije bilo.

Vidiš svoj s to. Sada tu sedi neka porodica sa pospanim detetom. Kelneri imaju duge bele kecelje.

Red pred telefonskom govornicom. Brojiš ljude iz dosade.

Osećaš iza leđa mir duboko usnulog, starinskog stana.

Onda ti se čini da čuješ. Nešto. Prebacuješ nogu preko niske ograde i ulaziš u dubinu sobe. Opet čuješ nešto. Otvaraš vrata u mrak i vidiš sve ukućane na okupu. Kod vrata od kuhinje. Gledaju u pod.

Samo si gost. Prilaziš, ipak. Na podu leži stara, mršava, olinjala mačka. Prijateljica ti ridajući kaže da mačka umire. Mačka njene mladosti. Onda shvataš da ona plače nad nečim što je samo ta mačka znala.

(1990)

SCENOGRAFIJA

Navuci zastore!
Ispod arkada voda zaudara.
Moraće da izmisli stvarnost.
More je njena jedina istina.
Volela bi da se tamo povuče i ne radi ništa.
More je uvek obala.
Katkad se pred skok u vodu odignemo sa tla
i napustimo ga.
Zašto uvek ima tu sliku Venecije? Scenografije
zarobljene u zidu.
Kao plivanje.
Čak i statue ovde izgledaju tečne
kao očvrslе kapi dragulja u ogrlici.
Ta slika podlokane palate nad vodom.
Sa tri pauna. Koja se šetaju.
Perje im se svetluca u dubini mračnih soba,
otežalih od istočnjačkih tepiha.
Ne čuju se koraci.

POEZIJA

Ta slika noćnog mora. Eho
svega što je postojalo.
Ogromna ogledala
pretapaju se jedno u drugo.
U njima kao da se još niko nije ogledao.
Takvo ogledalo joj treba.

(1991)

MAJA HERMAN SEKULIĆ

ANĐELI NAD BERLINOM

Uskrs. Zvona sa svih berlinskih crkava.
(Ima ih pet stotina. Više nijedne sinagoge.)
Zvone i na Istoku. Prvi put posle pola veka.
Nad Berlinom mislim na anđele iz filma.
Dole se proteže grad ispresecan kanalima i
parkovima.
Da li su anđeli nad Berlinom?

(sredinom aprila 1990)

BUBAMARE

Počelo je još u vozu, na putu tamo,
prvo smo se radovali, po sećanju,
kad smo stigli –
pod njima otežale bandere
i platforma železničke stanice
pažljivo koračam da ih ne zgazim, nemoguće,
sivo more i nebo u okviru visokog prozora
govore o čistoti prizora,
a s ove strane, bubamare po zidovima Elsinora
skupljaju se u krvave grozdove, padaju po kosi.
Nekada su nam dovodile goste. Više ne.
Puštali smo ih da laze po prstu našeg detinjstva.
Ni one više nisu bezazlene.
Nekome u oku raste noćna mora.
Nema više ni metafora. Ali, i to je nešto.
Slobodno ću spustiti stopalo na zemlju.

(1988)

MAJA HERMAN SEKULIĆ

STOKHOLM

Prelazeći brodom u Baltik
tonula si –
noseći sa sobom
Strindbergov lift
i
požar
nad gradom
u beloј noći

(1990)

BEZ

Noćas je voda klokotala ispod tvog prozora. Stigla si po mraku. Samo zvuci nepoznate viktorijanske kuće. Izmišljaš priču puritanske porodice, pleteš je kao venac od sušenih polutki jabuka. U minijaturi pepeljare osvetljene žarom cigarete čitaš istoriju ukućana. Gašenje cigarete liči ti na prekid filmske trake. Zamišljaš nastavak filma.

Ujutru ih gledaš odozgo. Sede na terasi. Za doručkom. Sunce je žumance iznad idile Vermona. Debeo muškarac srebrne kose jede dva sunašca od jaja. Suvonjava žena sipa žuti sok u čašu. Moja prijateljica ima beli šešir.

Muškarac srebrne kose ustaje i donosi sliku čoveka na električnoj stolici. Sa maramom preko čiju ispred cvetnih tapeta Lore Ešli. Vidiš sve jasno ali ne čuješ objašnjenje. Silaziš, upisuješ lažno ime u knjigu gostiju i odlaziš u modre planine.

(1991)

NEGDE DRUGDE

KAMEROGRAFIJA SMRTI

In memoriam Danilo Kiš

Bio je to Njujork. Leto. Jesenje.
Peščanim dnom sive atlantske mase
pulsirale su telefonske žice.
Vest donele.
Smrt. Prijatelja.
Časovnik nam je merio vreme.
Unutarnja kamera je videla:
ulicu Teson. Egzil izgnanika.
Na golome zidu dve slike:
išarana mapa Pariza
i brod „Karibija”, potopljen
negde južno od Kine ili Nambije,
Pozvani ste utisnuto masnim slovima
razglednica što sam je poslala
pre mnogo godina iz šale.
Časovnik nam je merio sate,
ipak, na stolu pismo, čeka
na odgovor. Nesvesno vremena.

Stranica iz novina
sa mapom njegovog lica
zemljopisom joj žive kose.
Vidovita zatvorila sam oko kamere.
Vreme u peščaniku je isteklo
pre otiska slike. Drhteći.
Prateći puteve do izvesnog mesta
odakle su gospođe Virag i Sam krenule iz
Mađarske,
prvi da rodi Leopolda Bluma Uliksa,
drugi Danila Davidoviča Kiša
koji rodi osećanje različitosti
jedinstveno judeo „amazonske” smeše.
Čudesni faktograf, apokalipse vizionar,
večni lualica, uhvaćen u lavlje ralje.
Buntovan, on odlete. Gde?
Da pozdravi Šombateli.
Strazbur, Lil, Grad Beli.
U Pariz. I nazad.
Na poslednje stanište.
Dedaluse. Danijeje.

(1989)

POSLEDNJA VEČERA ENDIJA VORHOLA

To veče jeo je ratarsku čorbu i hleb.
Ljudskiji nego obično
u sterilnom ambijentu kafea.
Okružen svojim slikama cveća,
okrenuo se i rekao jednu reč: „Cool”.
COOL

Na njegovom grobu nema ni imena.
Samo reč. *Figment*.

(1987)

NABOKOV, U POTRAZI

Oranž krovovi Hauarda Džonsona,
Ramada, Holidej ina. Jarka svetla na kraju puta,
uvek iste nove katedrale posle horizontale neba.
Hladan neonski raj. Dvorci Lilitalenda.
Rečnik benzinskih pumpi.

Ni ovaj put nije je zatekao kako liže lolipop
crvenih noktiju koje joj je lično namazao,
mada je znao da je tu, uz auto-put,
njeno kraljevstvo, ali je ipak krenuo u potragu,
u američki san i dalje. U jezik. Vođen znakovima
skupio je mnoge leptire.

(1986)

PIRAMIDA

Na senovitom groblju strme Kota Štrase
u bršljanu se krio grob Fridriha Pitera.
Siva, uspravna ploha.
Prolazila sam tuda svakog dana.
Mogla da ga gledam sa prozora.
Mogla da ga nikad ne vidim.
Zavirila sam slučajno.
Otvorena vrata mamila me tišinom.
Senom. Senkom. Tajnom. Možda.
Ista je kao i sa ove strane.
U meni je bilo ravnodušje
I ovde i tamo isti muk. Bez reči.
Da pobegnem u nema slova.
Mogu to uvek. Ali na klupi,
zagledanoj u ureze pesnikovog imena,
uvlačilo mi se pod kožu pitanje –
da li je hiljadu godina civilizacije
ipak poništeno varvarstvom
i njegov grob sa slovima gotice
ukazao mi se kao piramida.

(1990)

MAJA HERMAN SEKULIĆ

MIŠADO

popodne tropske tišine
vidim Mašada da Asisa iza drveta banane
gleda u pravcu savane
a ja, iz svoje kabane,
sanjam njegove posmrtno romane
i nemam reči

(1988)

POEZIJA

ALHEMIČAR

In memoriam Vasko Popa

Bio je vuk i vuka naslednik.
Jezik je pomerao iznutra.
Mitotvorac –
škrto je merio so mita,
taložio je
do kristala reči,
pravio zlato
od jabuke stiha.

(1991)

BELINA

Mračne fasade se ljušte, sivi ljudi se guše,
otužna varvarska muzika zaglušuje uši.
Saučesnik Avara izbrisao je rimsko stopalo sa tla.
Mutne su zenice ribe iz rajске i vaselјenske reke
što se stiču ispod njegove kamene glave,
kao koreni,
kojima okreće leđa, drevan kao postaće, bez
svedočanstva
zadržao je samo vetar u amblemu,
dok aveti njegovih bivših građana, davno izbačenih
iz grobova i kuća kruže iznad moga grada.
Mogu se videti samo kada napada dubok sneg,
pršić, samo
kada zavlada robna tišina. Oni su jedina belina.

(1989)

ZOVI ME IŠMAIL

KARTOGRAFIJA

Boje kartografa su boje mašte.
Modre planine su smeđe, a smeđe reke plave.
Kopno je uzburkanije od vode.
Kartografija jeste poetika bez hijerarhije.
Isto su joj bliski i dno i vrh i Sever i Jug.
Teritorija je apstrakcija ugažene trave,
dugih senki u parku pri zalasku sunca sa
sremske strane,
oljuštene fasade, mirisa lipe u proleće,
dok mapa prethodi stvarnom i nadživljava ga,
jer se proteže do samih ranica sećanja.
Teritorija je ta koja se krza na ivicama,
a mapa je ponovo raštetaknutu osipanjem.

(1988)

GLASOVI DUBINA

ne mogu – u grlu mi živa
pevala bih glasovima ulješura
čujnim samo preko hidrofona
pevala bih glasovima izvan slutnje
drevnim
zabeleženim
neodgonetnutim
nečujnim
na površini
čujnim samo u dubini –
negde možda oko Del Fuega
pod vetrovitim morem Patagonije
ili u mestima kojih nema ni na jednoj mapi
osim na mapi sećanja –
morali bi to da budu glasovi dubina
dugi, meki
morali bi da budu kao glasovi kitova
obdarenih mozgom starijim od ljudskog
koji nam pevaju pesmu o početku

POEZIJA

i koji zamiru čim njihove glave
izrone da udahnu vazduh površine
iz svečane katedralske tišine
zaglušeni
kada ih zapljusnu talasi –
kao što ševa tek kad se vine
visoko i postane nevidljiva –
peva. U plavoj dubini

(1981)

KRUGOVI

Krugovi gde se okreću zvezde.

Krugovi od dima.

I dima pauza da se čuje.

Pričaj mi od početka.

Kaži mi sve o zemlji bez odličja i pustoj

i kako se rastavi svetlost od tame

i voda od suva.

Kaži mi sve o Ani Liviji Plurabel.

Kaži mi sve o ulasku Frojda.

(1982)

HRONOGRAFIJA

Prvo, ména
između selidbi jata,
između senki, isceljenja. Rast trava.
U dlaku.
Potom, protok
o sunca u zarezu,
zrna za zrnom u staklu
do vode kineskog sata.
Zatim, večni krug
pljosnato otkucava prostor.
Sada, isečak trena,
bešumni svitac od kvarca.
Sada, sada.

(1989)

O

Ruka se sporo diže
Leptir
Udara krilima
O staklo
Prah na vrhu
I krv
Ruka se sporo pere

(1982)

ZOVI ME IŠMAIL

Ovde, biti vidljiv je biti beo.
Mačje oko vidi u tami.
Belina je neprovidna.
Neispisana strana.

Belina je tama.
Tajni moto Mobi Dika,
tečne slonovače malstremskog vira,
albatrosa starog mornara.
Na nas je pala bela prašina.

Sa svih strana. Voda.
Bezemna. Zemlja.

(1982)

KAMEROGRAFIJA
ili njujorški sni(mci) (1990)

ČITAOCU

Svaka stranica knjige je fokalna tačka, a stranice su među sobom u dijalogu tj. „relacionoj geografiji”, koja omogućava čitaocu višesmerna tekstualna putovanja kroz predele i žanrove. Sve stranice ove mobilne, hibridne forme počinju zbog toga malim slovom i završavaju se bez tačke. Tekstovi koji počinju pri vrhu strane imaju posebne naslove i upućeni su sagovorniku („Dragi Dž.”) ili su pesme u klasičnom smislu. Tekstovi koji počinju pri dnu strane su „factions” (fakt-fikcija) o gradu i variraju po dužini, od jedne rečenice do jedne stranice. Oni predstavljaju putopisni, književni i onomastički mozaik snimanja sećanja. Svaki novi ciklus knjige, a ima ih četiri: *Tačka*, *Camera Obscura*, *Camera Lucida* i *Kamerografija*, počinje crnobelom fotografijom. Čitalac ima veliku slobodu kretanja, mobilnosti u tekstu koji pokušava da se približi maksimalnoj jednovremenosti prezentacije svih delova knjige kao objekta.

TAČKA (0)

sada ću da ti prepričam priču *Nos*. U stvari pričam je nekom drugom. Po narudžbini. Samo je za jednog čitaoca. Bio jednom jedan birokrata u gradu Petrogradu. (Onom istom Petrogradu čija mapa visi na vratima jednog mog prijatelja, ruskog pesnika B., rodom iz tog grada, koji opet ne voli Petrograd jednog drugog ruskog pesnika V. iz istog grada, koji je tri puta menjao ime). I ne sećam se više tačno kako, a čini mi se da to ni pripovedač detaljno ne objašnjava, tek tom činovniku je otpao nos. Otudžio se od njega, otišao, napustio ga. Kvit. Išao u posete, po balovima, pretvorio se u biće sa društvenim životom i ostalim životima. Pretvorio se u njegovog dvojnika. Doppelgaengera. I tu počinje duga istorija dvojnika u ruskoj književnosti. O čemu je tako lepo pisao Dostojevski i svi oni pisci koji su mislili i misle da su Dostojevski. A Dostojevski je povremeno mislio da je Gogolj. A Gogolj da je Stern. Ili, možda, Hofman. Ili njihov doppelgaenger, ili nešto slično. Sećam se da se prva pesma koju sam prevela zvala Doppelgaenger. Pesma En Sekston. I sada ću kamerom sećanja iz te priče još samo da snimim onu crnu kočiju u kojoj se vozio taj osamostaljeni nos po Nevskom prospektu i drugim petrogradskim prospektima

naime, upozorila sam čitaoce za koga ovo pišem da više volim da pišem o ušima nego o nosu, pa ću zato da nastavim o drugom birokrati, sa ušima, ne o Karenjinu, već o njegovom dvojniku, Able-uhovu, koji se kasnije vozio u istom gradu, u istoj takvoj crnoj kočiji, istim tim prospektima (samo u drugoj knjizi, onog drugog pesnika, B.) koji su se prostirali iz jedne tačke. Apstraktne, matematičke, nevidljive. Jer, kako reče taj pesnik: (grad – knjiga) „Petrograd” nam se priviđa, a vidi samo na mapi. (Mada nam je već Gogolj, opet on, prvi rekao da je to najapstraktniji od svih gradova.) A ja sada, ovde, danas, kažem: to je Njujork. Prostire se, objavljuje da postoji baš iz te tačke koja dimenzija nema. Jer izvan te tačke, te mape – *ničeg nema*. Kao što se iz te tačke prostire, objavljuje da postoji štampana reč, napečatana knjiga. I izvan nje – *ničeg nema*. *A ja samo sni(ma)m i imenovanjem svoga sn(imk)a dozivam ga u postojanje*

CAMERA OBSCURA (O)

KAMERA II

CAMERA OBSCURA (1)

prostor-vreme je matematički entitet u kome se vreme izjednačuje sa prostorom, ali ne sa mističnim, fizičkim prostorom u kome se neko „kreće” u četiri dimenzije. I onda postoje oblasti koje su označene kao „negde druge”

KAMERA II DRAGI DŽ. (3) CAMERA OBSCURA (2)

donela sam jednom u moj grad jun u aprilu, kada dani postaju duži a senke kraće i svi listovi u rano popodne ispod terase šušte na blagom povetarcu, a meni su oči pune peska posle dugog leta preko okeana. To je trenutak na kome se zavidi onima koji veruju da su jednom doživeli takvo isto popodne i misle da su bili srećni. Tada

KAMERA II

DRAGI DŽ.

CAMERA OBSCURA (3)

jednom sam se vozila s prijateljima taksijem iz jednog grada, preko reke, do drugog grada i nazad. Ne iz želje da posetimo grad, nego iz želje da pobegnemo od grada. A želja uvek u sebi sadrži sećanje. Koliko smo se udaljavali od jednog grada toliko nam se skraćivalo samo putovanje između dva grada i mogućnost da pobegnemo od njih. Jer, bez obzira na to koliko se udaljili od grada, da li smo ga ikada napustili?

KAMERA II DRAGI DŽ. (5) CAMERA OBSCURA (4)

postavila sam ti to pitanje jer ti znaš. Od dana kada si primio pismo od Ibzena postao si građanin sveta. Udaljio se od svog grada da bi mu se približio. Otišao u dobrovoljno izgnanstvo. Ponosio se time. Već tada si osetio da će to postati najčešće stanje umetnika našeg doba. Izgnanstvo – dobrovoljno ili ne. I tvoji likovi će uvek tražiti slobodu, koja je isto izgnanstvo, voljno ili prisilno. Prepoznajem samo gradove, a stenje i busenje između njih ne razlikujem sem kao put do sledećeg grada. Grad vidim kao – knjigu – kao – život. Pun je neiscrpnih kombinacija. Ne mogu sve da se prate. I ti si grad tako shvatio. Hoću zato da ti pričam o metropolisu-ostrvu koje nikad nisi video. Vremena su se, kako kažu, promenila. (Na primer – u vreme kada si malim parobrodom išao na izlet za Brione, pisao si bratu kako je to ostrvo poznato po – siru! Vidiš, sada, mada sam rođena u toj zemlji, ostrvo mi nije po tome poznato. Da li ti je to rekla Fräulein Globočnik?) Biću tvoje oko. Oči te ionako nikad nisu dobro služile. Radnja tolikih knjiga zbiva se u ovom gradu, a nema još knjige o gradu. Tebe je to isto čudilo kada si svojevremeno pisao o drugom gradu, s druge strane okeana.

na samom donjem kraku Menhetna – Bateri park. Vrata Novog sveta. Pogled na ostrvo sa zelenom ženom sa zrakastom krunom i uzdignutom bakljom u ruci. Statua slobode. Simbol Novog sveta. (Kopiju te statue kineski studenti su nedavno postavili u Peking u Tijanamen trgu.) Pored nje – Elis Ajlend. Decenijama su na to ostrvce brodom stizali emigranti iz celog sveta. Prvi pogled na Novi svet. Zatvor, karantin, bolnica. Prvo i poslednje utočište. Luka očaja. Luka nade

u Njujorku, na Koni Ajlendu, početkom veka sagrađen je prvi Luna Park. Kanarsi Indijanci zvali su to mesto Nariok – „Mesto bez senki”. Kao da su znali da će to biti pozornica fantastičnih pojava. Grad snova. Grad patuljaka. Grad džinova. Hiljadu dvesta dvadeset kula i tornjeva. Kupola Stvaranja sveta. Kupola Kraja sveta. Između njih Cirkus. Od početka do kraja sveta sto metara. Embrio Menhetna

ako je prema indijanskom proročanstvu ovo mesto bez senki, prema istom proročanstvu oblik budućeg metropolisa grada – ostrva božanskog je porekla. Ali, to je kontroverzno tumačenje. Naime, ne zna se tačno po kojem nacrtu je stvoren, jer su i gornji i donji svet mesta bez senki. Samo duhovi nemaju senke

KAMERA II

CAMERA OBSCURA (9)

iz rešetki na njujorškim pločnicima kulja para. U njoj na čas
nestane prolaznik ili se iz nje iznenada pomoli žuti taksi

metropolis u magli. Bateri park. Vide se samo vrhovi oblakodera. Kao da su temelji zgrada u mraku ispod oblaka. Kao da grad visi između neba i zemlje, negde u visini. Pri zemlji, kroz prozor nad rekom Hadson, vide se samo jarko-plave svetiljke na šetalištu. Od Statue slobode vidi se samo baklja. Sa reke čuju se sirene brodova koji prolaze prema ušću u okean. Iznenada izrone iz magle i sablasno beli i veliki, okićeni vencima svetiljki na palubama, podsećajući na brod iz „Amarkorda”

KAMERA II

CAMERA OBSCURA (10)

Menhetn je poznat po noćnoj svetlosti. Trebalo bi da je poznat i po sunčevoj svetlosti. Povetarac sa okeana čini da se ponekad osećam kao na brodu. Kada oblaci plove preko neba, grad plovi

KAMERA II

CAMERA OBSCURA (11)

u noćnom klubu na vrhu Rokfeler centra soba Duge i soba
Zvezdane prašine. U kupoli sa dvadeset i četiri prozora. Po
jedan za svaki sat. Okviri prozora od ogledala. Pogled na
Njujork je pola stvaran, pola odblesak u ogledalu

KAMERA II DRAGI DŽ. (6) CAMERA OBSCURA (12)

u gradu o kome ti pričam, mogu se naći svi gradovi u najneverovatnijim oblicima i kombinacijama. Ukoliko je to najneverovatniji grad, dovoljno je da oduzmemo sve izuzetke, i time povećamo mogućnost da je verovatan, da stvarno postoji. Ali ne smemo da preterujemo s tim postupkom jer, kako upozorava jedan znalac, postoji opasnost da dedukcijom dođemo do grada koji je bio toliko verovatan da bi postao stvaran

KAMERA II DRAGIDŽ. (7) CAMERA OBSCURA (13)

i onda zamišljam kako me pitaš: „Da li uopšte postoji taj grad?” I zamišljam kako ti odgovaram: „Ne znam. Ali ponekad mi je dovoljno da stvorim grad iz rasutih fragmenata. Iz znakova poslatih u nepoznatom pravcu. Ali to je grad koji nema kontinuitet u prostoru i vremenu budući sastavljen samo iz niza snimaka sećanja”

KAMERA II NJUJORŠKA BAJKA (1) CAMERA OBSCURA (14)

fantastičan grad svetla,
što bleedi zvezde,
diže se,
iz tri vode,
u nebo.
Kuća na kući.
Kula na kuli.
Hiljade vavilonskih kula,
visećih vrtova,
čudesnih minareta.
Gusta rešetka sa uspravno pobodenim iglama.
Okamenjena šuma
sa električnim zvezdama

KAMERA II NJUJORŠKA BAJKA (2) CAMERA OBSCURA (15)

sa bilo koje strane da prilazi,
putnik vidi dva grada –
jedan visoko iznad vode
drugi u vodi,
okrenut naopako.
Kada uđe u grad,
opet vidi dva grada.
Jedan nad zemljom,
drugi pod zemljom.
Sa vrha kula gledaju ga zmajevi,
sa dna podzemnih hodnika pacovi.
Svaka slika ima dva lica.
Svako ima dvojnika.
Kao u vodi.
Kao na negativu.
Okrenutog naopako

KAMERA II NJUJORŠKA BAJKA (3) CAMERA OBSCURA (16)

king-kongovi u letu hvataju samoubice.

Noću,

kule,

umorne od stajanja,

rone vrhove u tri vode.

I, sećaš se,

kako si za toplih letnjih noći

kao dete verovao

da je roj cvrčaka

pesma zvezdan

KAMERA II DRAGI DŽ. (8) CAMERA OBSCURA (17)

da li se sećaš kako si jednom naterao svog prijatelja Vajsa, koji je tvrdio da državu čine tri stvari: ljudi, teritorija i suverenitet, da se na kraju složi s tobom da državu može da čini i samo jedna osoba. Zatim se popeo na stolicu, koju je proglasio svojom teritorijom, i uzviknuo: „Onda sam ja država”. Kasnije si to upotrebio u svojoj knjizi o jednom danu u jednom gradu:

„Da li znaš šta je nacija?“, pita Dž. V.

„Da”, kaže B.

„Šta je?“, kaže Dž. V.”

„Nacija?“, kaže B. „Nacija su isti ljudi koji žive na istom mestu”.

„Pobogu,” reče N. „Pa onda sam ja nacija pošto živim na istom mestu već pet godina.”

„Ili ako žive na različitim mestima,” reče B.

„To je onda moj slučaj”, rekao je Dž. V.

KAMERA II DRAGIDŽ. (9) CAMERA OBSCURA (18)

u vezi s tim, navešću ti nešto što, mislim, može da te zanima. Svojevremeno je Rasel zapisao da se: „U Petrogradu, u vreme Kerenjskog, određena kuća proglasila nacijom i borila za svoju slobodu, čak i apelovala kod predsednika Vilsona da joj odobri da ima posebnu skupštinu. Ovo se, međutim, ipak smatralo preteranim.” U Njujorku bi se ta kuća osećala kao kod kuće

KAMERA II

CAMERA OBSCURA (19)

Njujork je arhipelag. Kao Lenjingrad. Kao Venecija. Samo ovde je svaki oblakoder – arhipelag za sebe. Svaki blok kuća – ostrvo. Arhipelag od 2028 usamljenosti. Ulice i avenije – kanali. Umesto vode – reke automobila. Odvajaju bezbrojna ostrva

KAMERA II

CAMERA OBSCURA (20)

i njujorški krovovi su arhipelag za sebe. Saksofoni i trube se dozivaju s krova na krov u letnjoj noći. Njihova crna, katranisana lica ovenčana su kavezima za golubove, prvim ljubavnim tajnama, šumama drveća i hiljadama zelenih ogledala bazena, visoko među oblacima

podela prostora-vremena na oblasti „budućnosti”, „prošlosti” i onoga „negde drugde” može da bude relativna u odnosu na bilo koji izabrani događaj. Treba samo da povučemo linije svetlosti kroz svetsku tačku X. Na dijagramu prostora-vremena

KAMERA II DRAGI DŽ. (10) CAMERA OBSCURA (22)

i zamišljam kako ti govorim ono što odavno znaš – da što smo u udaljenijim ono što odavno znaš – da što smo u udaljenijem gradu to više razumemo gradove koje smo prošli da bismo stigli ovde. Kada ti pričam o jednom gradu, kažem nešto i o drugom. „Ali zašto tom drugom nikad ne pominješ ime?“, učinilo mi se da pitaš. „Možda zato što su reči kao trnje u šaci kojom pišeš i koje bi da što pre izvadiš iz sebe,“ odgovaram. Nastaje pauza. Stakla na tvojim naočarima nalik na mikroskop kao da su se zamaglila. Da prekinem pauzu kažem da se sećam kako sam jednom u detinjstvu rasekla obrvu osvrćući se nazad dok sam prolazila kroz razbijeno staklo na kapiji moje kuće. Na rošuuama. Onda mi se čini da pitaš – „da li uvek ideš napred osvrćući se nazad? da li tvoja putovanja uvek vode u prošlost?“ I zamišljam kako ti odgovaram – „ona uvek vode napred, a što se tiče prošlosti ona se menja svakim korakom napred“. „Prostor – vreme je, kao i jezik, samo niz koicidencija,“ kažeš

KAMERA II DRAGI DŽ. (11) CAMERA OBSCURA (23)

„za putnika kroz vreme – prostor”, nastavljaš, „dva događaja odigravaju se na istom mestu i razlikuju u vremenu, ili se odigravaju istovremeno i razlikuju u mestu. Za takvog putnika uvek postoji analogna situacija u odnosu na svaki „prošli” događaj; za njega uvek postoji sistem u kome se određeni događaj X javlja na istom mestu gde i događaj Y.” „A šta je sa događajima negde drugde?”, pitam te „Što se tiče događaja negde drugde,” kažeš gledajući me kroz debela stakla, „oni nemaju tu osobinu, ali uvek postoji jedan posmatrač koji smatra da je događaj Z simultan sa događajem Y.” Šetamo se kroz tamu poznatim putevima

KAMERA II DRAGI DŽ. (12) CAMERA OBSCURA (24)

„kada ga vidim kako se šeta ulicama, uvek mislim da uživa u dokolici, u potpunoj dokolici. Niko ga ne čeka i on ne želi da stigne na neki cilj ili da sretne bilo koga. Šeta se zato što ga ništa ne zaustavlja. Zamišljam da ako bi mu se na putu preprečio visoki i veliki zid, ne bi se ni najmanje uznemirio. Promenio bi pravac i ako bi i na njemu naišao na neku prepreku, ponovo bi ga promenio i nastavio put... Možda ne vidi dobro ali deluje kao čovek koji se kreće da bi što više video. Prolazi kroz život nadajući se da neće sresti rđave ljude. Od srca mu želim da ih nikad ne sretne.” Tako je o tebi, na jeziku kome si ga ti učio, pisao tvoj prijatelj i učenik Etoe Šmic, sredovečni poslovođa kompanije koja je pravila antikoroziону boju za brodove i imala fabrike širom Evrope, od Trsta, Burana i Rige do Deptforda (London). Tek posle si otkrio da je i pisac

KAMERA II POVRATNA KARTA (1) CAMERA OBSCURA (25)

vrata su otvorena
kao da se bruse na mene
i kao da istovremeno izmiču
kao kada se otvore vrata na kavezu
kao kada lavicu puste da se šeta
u krugovima zoološkog vrta
zidovi ni guštere ne propuštaju
gotski prozori okovani u rešetke
crtam na zidu cvetove

KAMERA III POVRATNA KARTA (2) CAMERA OBSCURA (26)

„sestra Peri” sa Jamajke svira
dečje orgulje
tu ispred železničke stanice
na grlu joj o uzicu obešena
velika crvena plastična jabuka
diže se i spušta pod udarima vetra
koji huji kroz kanjone stospratnica
ponekad se učini da će da poleti
na licu joj nepromenljivi osmeh
kao da ga je vetar zalepio
niko se ni ne osvrće
„Take care” & „I love New York”
silazim u podzemlje
vrata su otvorena
kao da se bruse na mene
i kao da istovremeno izmiču
vidim da je tu neko pre mene
na zidu crtao cvetove

KAMERA II

CAMERA OBSCURA (27)

entropija je mera haosa u sistemu koji nosi energiju ili informaciju. Entropija univerzuma kao celine teži maksimumu

KAMERA II DRAGI DŽ. (13) CAMERA OBSCURA (28)

ne znam da li su moja čitanja puteva grada iz mape sećanja – epifanije ili detalji, pesme ili proza, fakt ili fikcija. Da li su čitanja unapred, unazad ili iz sredine. Verovatno su i jedno i drugo i nešto treće. Jer, kao i tebe, i mene zanima prelaženje granica, ne njihovo utvrđivanje. „Slika je čudna i izaziva interes i pažnju. Ali autor mora da je prepravi i ponovo nam je pošalje na uvid. Suviše je diskurzivna, bezoblična, haotična... I na kraju knjige sve se raspada i padaju kao ovlažene, nekorisne rakete.” Sećaš se kada si od potencijalnog izdavača, mislim da se zvao Garnet, primio ovaj izveštaj o knjizi koju si pisao, prepravljao, dopisivao nekih desetak godina. Kada smo već kod čestica, nisi ni znao da si krstio najmanju hipotetičku jedinicu haosa. Ili, reda u haosu. Mari Gel-Man, koji ju je otkrio, ispričao mi je (na moj rođendan, koji pada petnaest dana posle tvog), da joj je dao ime po šaljivoj pesmici – „Tri kvarka za gospodara Marka” – iz tvoje poslednje knjige. A možda si i znao. I možda je ovo što ti pričam zbirka od dvadeset četiri kvarka

CAMERA LUCIDA (0)

KAMERA III

CAMERA LUCIDA (1)

go čovek hoda ulicom na glavnom raskršću u kineskoj
čtvrtri Njujorka. Niko se ni ne osvrće. Sivkastobela, stara
koža blešti mu na podnevnom suncu

KAMERA III

CAMERA LUCIDA (2)

ulazim u njujorški taksi. Taksista je kubanski pesnik. Ulazim u drugi taksi. Taksista je pozorišni glumac. Ulazim u treći taksi. Taksista je postdiplomac na Kolumbiji. Ulazim u četvrti taksi. Taksista je Njujorčanin. I samo taksista

KAMERA III

CAMERA LUCIDA (3)

glavna plaža Njujorčana. Džons Bič. Suton je i okean se smirio. Nema više kupača. Na pesku su ostale prazne konzerve koka-kole i piva. Nekoliko ljudi ide i gajgerovim brojačima traži skriveno blago ispod peska

KAMERA III

CAMERA LUCIDA (4)

Džons Bič. Veče. Drvena promenada. Prodavci sladoleda.
Odjednom muzika kao sa veselja iz kaubojskih filmova.
Dolazim do malog amfiteatra. Svira orkestar. Neki čovek
zapeva. Ljudi igraju square-dance. 'en, dva, tri, korakni, cupni,
stani. Sećam se kada sam jednom isto tako iznenada naišla,
usred Kalemegdana, na ljude koji su igrali kolo uz zvuke
neke muzike iz njihovog rodnog vilajeta

KAMERA III

CAMERA LUCIDA (5)

portorikanska deca na devetoj aveniji otvorila su vatrogasne
hidrante i veselo se tuširaju

mala pijaca na Junion-skveru. Jedina u Menhetnu. Zrelo letnje popodne. Sunce prži. Subota. Amiši. Došli. Sa svojom anđeoski plavom decom u crnim šeširima. Prodaju sir i kolače. Sa orasima i borovnicama. Na drugoj tezgi žute, zelene, crvene paprike. Poređane kao za izložbu. Gladiole, svuda gladiole. Bele, ljubičaste, ružičaste. Farmeri prodaju domaće vino, domaći hleb, ovčiji sir. Odjednom na jednom kraju pijace mlađi čovek počinje da svira na klasičnoj gitari. „Aranhue.” U parku iza pijace veliki džez orkestar à la Glen Miler. Svira muzika iz četrdesetih. Nešto dalje od njih bukinista pušta arije iz neke opere

svetlog, letnjeg dana vidim dva muškarca na krovu. Izneli jarkožute konzerve piva i dva saksofona. Svetlost se odbija od rimskih cifara na satu obližnje crkve. Saksofonisti leže na krovu pijući pivo i duvajući u svoje instrumente. S vremena na vreme ustaju i gledaju svoje senke, koje postaju sve duže. Osam uveče. Sunce je belo. Statua Linkolna na Junion skveru izgleda kao da plovi u beloј izmaglici. I znam da je prošao vrhunac. Tokom leta nas svetlost napušta. Iz dana u dan smo bliži novembru i mraku oko pet. I svako ko tada izađe na krov da svira saksofon moraće da ima rukavice

KAMERA III

CAMERA LUCIDA (8)

u vlažno, tropsko leto Njujorka milioni i milioni klima
uređaja bljuju sa biliona i biliona prozora, od prvog do
stotog sprata, zagrejani vazduh po prolaznicima

na uglu Kolumbus-avenije i Sedamdeset druge ulice
sedi mladi crnac sa pisaćom mašinom u krilu. Na mašini
zalepljena cedulja na kojoj piše: „Najbolji pripovedač na
svetu. Predložite bilo koju temu i ja ću Vam odmah napisati
priču o tome. 1 priča = 1\$”

u prozoru njujorške podzemne željeznice vidim čoveka kako se priprema za akrobatsku tačku. Prostro parče kartona na veoma uskoj platformi. Između dva koloseka. Trup mu lebdi na vrhovima prstiju ruku. Noge savio iza leđa. Pokušava da se koncentriše. Oko njega nepregledna masa ljudi. Nekoliko koraka dalje čovek svira trubu. Iznenada „čovek od gume” odustaje od svoje tačke. Besno ga optužuje da mu kvari tačku, da mu ovde nema mesta jer nije pravi umetnik. Trubač skida trubu s usta. Počinje da viče kako je on umetnik i ima ista prava kao i akrobata. Gomila se okuplja. Vrata ispred mene se zatvaraju i moj voz polazi

Brodvej. Po pljuskū. Pored autobuske stanice svira grupa muzičara. Melodije iz popularnih mjuzikala. *King and I, Cats, Zorba, Evita, Dancin', Ain't Misbehavin', Chorus Line, Black and Blue*. Čekam autobus. Dajem im dolar iz mokrog džepa. Neko ih pita odakle su. Iz Oregona. Daleko. Ovde su da bi rekli da su svirali na Brodveju

KAMERA III

CAMERA LUCIDA (12)

ispred zgrade u kojoj se izdaje *Forbsov magazin*, poznat kao „oruđe kapitalista” i biblija za svakog američkog biznismena, svaki dan, predveče, po kiši i suncu, jedan postariji pesnik nudi prolaznicima da kupe njegove pesme koje je sam izdao

prijatelj, slikar poljskog porekla, vodi umetničku školu u Kridmor-ludnici. U Bruklinu. Jedan od izloženih predmeta je knjiga. Umetnik-pacijent precrtao u njoj svako slovo, znak, reč i rečenicu. Prevukao ih crnim srcem olovke. Tvrđim. Pritiskao. Od prve do poslednje strane. Knjiga ima preko dve stotine strana

KAMERA III

CAMERA LUCIDA (14)

sećam se ogromnog natpisa na zidu pored čuvene galerije Meri Bun u njujorškom Sohou. Neko je napisao crnom bojom na beloj pozadini: „Ja sam najbolji umetnik na svetu.” Ispod natpisa bila je naslikana crna silueta čoveka. Ne znam da li je još uvek tamo, ali imam sliku toga. Negde

KAMERA III

CAMERA LUCIDA (15)

jutros vidim pacove, gomile pacova. Šetaju se na šinama
njujorške podzemne železnice. Između nailaska dva voza.
Večeras dvoje beskućnika ulazi u zaboravljeni deo hodnika.
Iznad šina iste stanice. Spremaju se da tu prespavaju noć.
U podne, kupujem nešto u „Vulvortu”. Čekam u redu.
Ispred mene postariji čovek sasvim neupadljivog, pristojnog
izgleda. Kupuje tuce mišolovki. Gledam mu lice iz profila.
Puno je krvavih ujeda

u ulici u kojoj živim u Njujorku postoji lepa crkva od mramora i kamena. Njena elegantna fasada danju podseća na barokne crkve na osunčanom trgu nekog starog sredoziemnog gradića. Noću je neosvetljena i mračna. Jedne noći vidim kako se dva čoveka tuku i svađaju na njenom vestibulu. Jedan tek što se smestio za noć na ležaju od kartonskih kutija. Drugi je pridošlica, uljez. Noć je ledena. Nož sevnu u mraku. Ne razaznajem im lica, ali čujem njihove krike, pojačane mramorom, i vidim im dah u proređenom, hladnom vazduhu

večeram u rozikastom restoranu „Bela Džente” u Grinič Vilidžu. Goste na vratima dočekuje dobroćudni deda s velikim nosom. Restoran je pun „turista” iz Nju Džersija i njujorških predgrađa. Svi obučeni u svetle paste. Ne bi da uđu u restorane malo manje pitomog izgleda. Ujutru čitam u *Njujork tajmsu* kako je u istom restoranu, uveče, iz mašinke, ubijen jedan od šefova mafije, Boniperti Červato, De Luka, Andželati, Lovati, Gati

Stajnberg. Ugledni advokat Stajnberg i njegova žena, Heda Nusbaum, urednik i autor knjiga za decu. Prebili namrtvo usvojenu kćerku od šest godina, Lizu. Čudesno lepu. Pametno i odano dete. Kada su je u školi pitali odakle joj ogrebotine i masnice govorila je kako ju je to ogrebao njen brat. Beba. Liza je umrla u bolnici. Nije došla svesti i nije uspela da ispriča svoju priču. U stanu jazbina. Bez roditelja. Policija je otkrila bebu od godinu i po dana, na prljavom podu, ruku zavezanih za nogu stola. Stanovali su u jednoj od najlepših kuća u Grinič Vilidžu. Na kući stoji bronzana ploča. „Ovde je živeo Mark Tven, autor *Toma Sojera*”

KAMERA III

CAMERA LUCIDA (19)

na uglu Šeste avenije i Četrnaeste ulice leži crnac. Njegovo mlado, tamnoputo lice je posivelo, a ispod tela vijuga trag neke čudesne tečnosti. Na korak, ljudi mirno čekaju autobus.

KAMERA III

CAMERA LUCIDA (20)

paklene avgustovske vrućine. Beli konj koji je vukao fijaker
skljokao se nasred Pete avenije. Uzalud su ga policajci
polivali vodom iz creva. On je samo nemoćno, tužno gledao
u ljude koji su se okupili. Onda je sklopio oči i umro

Bateri park. Nedelja po podne. Leto. Na jednoj od staza parka mladi par igra tango argentino. Strasno – tužni ritam drugog sveta. Oboje obučeni u crno. Klize po betonu. Prate ih dvojica svirača sa klupe. Posle svake odigrane igre oznojeni muškarac ide u krug sa šeširo. Žena se odmara na klupi. Onda se opet postavljaju u poziciju za tango. Na klupi, nekoliko koraka dalje, stariji čovek vadi stvari iz torbe. Tablu na kojoj piše: „Mađioničarska predstava NIKA – GRKA”. Predstava je spremna da počne. Čujem muziku preko zvučnika. Prilazim. Grupa od nekih desetak staraca i starica igra u krugu. Neki se jedva kreću. Neki pocupkuju. Zvučnik krči. Pored zvučnika piše – „Međunarodno folklorno društvo – narodne pesme i igre iz celog sveta”. Drugi starci sede. Odmaraju se, čekaju da zaigraju. Niko u ovom neobičnom društvu nije mlađi od sedamdesetak godina

KAMERA III

CAMERA LUCIDA (22)

idem po južnom rubu Menhetna. Nailazim na improvizovani podijum na kome stoji mlada žena. Lice, koža na vratu i rukama pokriveni zelenom bojom. Ispod guste boje – kapi znoja. Stoji nepomično u zelenoj togi, sa zelenom zrakastom krunom na glavi i zelenom bakljom u ruci. Turisti se penju na podijum i slikaju za uspomenu. Sa živom statuom. Slobode. Pored nje šešir u kome skuplja zelene novčanice

sedim ispred Bruklinskog mosta. Volt Vitmen je pevao o ljudima koji ga prelaze. Most bruji kao čelična neman koja se bacila sa ostrva zvanog Menhetn na drugu obalu u potrazi za plenom. Zaustavljena u skoku, večno razapeta iznad Istočne reke, izbacuje iz ždrebla umesto plamena – automobile

KAMERA III

CAMERA LUCIDA (24)

na samom vrhu jednog od velikih lukova iznad menhetnskog
mosta, napravljenog od čelika i gvožđa, naraslo je drvo.
Visoko drvo, sa širokom krošnjom

KAMEROGRAFIJA (O)

KAMERA IV

KAMEROGRAFIJA (1)

u kojoj meri je ljudsko biće, ili bilo koje živo biće, sat?
U kojoj meri je ljudsko oko kamera?
U kojoj meri još uvek važi izreka da slika nikad ne laže

KAMERA IV

KAMEROGRAFIJA (2)

vruće letnje popodne na plaži u Montoku. Ribarski, nekada i kitolovački centar. Na samom špicu Long Ajlenda. Na toj tački me od evropskog kontinenta deli samo okean. Na rtu veliki svetionik. Iza toga samo voda. Sedim pored okeana. Posmatram plivače. Pojavljuje se čovek. Izdvaja se oštro od beskonačnog mora polunagih tela. Obučen od glave do pete. Sa skupim foto-aparatom. Neko vreme stoji kao ukopan. Očima traži pogodnu sliku. Onda se naglo pomera i približava mestu gde sedim. Dvoje dece igra se u pesku. Roditelji ih posmatraju. Čovek sa foto-aparatom je kleknuo. Ispeglane nogavice u mokrom pesku. Snima, zastaje, gleda, menja sočiva. Majka primećuje da je njegov aparat uperen ka njenoj deci. Prilazi čoveku. Koliko razaznajem, pita ga da li snima njenu ćerku. Zbog buke plivača i udaranja talasa ne čujem šta joj kaže. Ali vidim da odmahuje glavom. Pratim njegov pogled i vidim beskonačni horizont ljudi, vode, neba i peska. Čovek sa foto-aparatom još neko vreme snima. Kada je otišao, ustajem i odlazim na mesto gde je klečeo. Moja kolena u tragovima njegovih. Postavljam se u visinu njegovih očiju. Odgonetam šta je sa tog mesta snimao. Vidim samo praznu naslonjaču od plavog platna koju zapljuskuju talasi. Do nje mali suncobran sa crveno-belo-plavim prugama, koso zaboden u pesak. Za njega privezan beli peškir neumorno leprša na vetru sa pučine

KAMERA IV KAMEROGRAFIJA (1)

KAMEROGRAFIJA (3)

kamera, gore

bog gleda svoju sliku, odozgo.
Rekao je sve što je imao.
Sada samo snima.
Sasvim bešuman svemir.
Da prekinu tišinu tog nemog filma
bespolni anđeli govore
ljubavne stihove

KAMERA IV KAMEROGRAFIJA (2) KAMEROGRAFIJA (4)

kamera, niže

s kamerom u džepu
i satom na ruci
sletela sam na puževoj kući.
Bio je vatromet.
U neosenčenom svetlu krenule su senke.
Uvlačile se u nozdrve.
Ispod mosta
od bruja struna železničkog monstruma
fino su mi pucale bubne opne
i pesak se pod nogama
osipao
živi

KAMERA IV KAMEROGRAFIJA (3)

KAMEROGRAFIJA (5)

kamera, fokus

stajala sam na mostu u ponoć.
Govorila tiho.
Noć ovako odgovori:
„Putniče,
postani zapisivač
i revnosni šetač.
Preostaje da zemlju pišemo kao knjigu.
Da mape čitamo kao stranice.
Gradove kao epove.
I puteve, puteve kao stihove.
Inače, progutaće nas snimak tišine.
Svet je samo snimak nečijeg sna
ako ga sam ne sniš,
ali, znaj,
svako putovanje je odlomak pakla,
svaka reč bodlja u šaci.”
Dobivši ovo obaveštenje
uvukla sam se u puževu kuću
i postala nomad

BELEŠKA O AUTORU

Maja Herman Sekulić međunarodno je priznat srpski autor. Napisala je 15 knjiga poezije i proze, od kojih su mnoge objavljene na stranim jezicima. Ona je važan pesnik, popularni romanopisac, ugledni teoretičar, značajan prevodilac, doktor nauka sa Prinštona i svetski putnik koji je živeo i školovao se na tri kontinenta.

„Za ovu spisateljicu – pesnika, esejistu i prevodioca,” piše kritičar Radovan Popović u *Književnoj topografiji Beograda*, str. 887, „kažu da je izuzetna ličnost u savremenoj srpskoj književnosti: i srcem i dušom pripada zavičajnom Beogradu, ali i svetu.”

Tri romana Maje Herman Sekulić bila su u najužem izboru za važne nagrade. Poslednji, *Ma Belle*, kandidovan je 2016. za NIN-ovu nagradu, a 2017. je objavljen na engleskom jeziku u uglednoj ediciji *Serbian Prose in Translation*. Kao teoretičar i prevodilac uvela je nova imena i važnu novu terminologiju u našu književnu misao.

Maja Herman Sekulić autor je i pet pesničkih zbirki, koje su unele novi transmoderni senzibilitet u naše pesništvo ili „novi drhtaj”, po rečima pesnika Milana Đorđevića.

Njene pesme su prevedene na više jezika, a prevodio ih je i američki pesnik laureat Mark Strend. Ona je jedini

naš pesnik čije pesme su objavljene u uglednom časopisu *The Paris Review*, a 2016. je francuski pesnik Matju Bomije napravio svoj izbor njenih pesama na francuskom i engleskom: *De la Terre de Desolation*, u e-ediciji *Ailleurs*, www.recoursaupoeemeditors.com, gde se opet našla kao naš jedini pesnik u istoj ediciji sa Čarlsom Simićem i jednim Lorkom.

U pripremi su njena *Izabrana dela* kao suizdavački projekat Zavoda za udžbenike i Službenog glasnika. Zbirka eseja i intervjuja *Skice za portrete*, koja je bila hit i u međuvremenu postala udžbenik za studente anglistike, govori o njenim susretima s velikim imenima američke i svetske literature. Ona ovde izlazi u proširenom i obnovljenom izdanju sa tri nove „skice” velikana Boba Dilana, Dereka Volkota i Artura Milera, pored skice samog autora o prva u nizu knjiga te edicije.

Druga knjiga te edicije je ovaj zbornik njenog pesništva *Poezija – nove i izabrane pesme*. U njemu će se   va poema *Gospa od Vinče*, upravo objavljena na dva jezika, koja označava važan povratak njenim pesničkim korenima .

Pored ovog projekta, u pripremi je i konferencija o njenom opusu u organizaciji Alfa BK univerziteta.

[http://fsj.alfa.edu.rs/Fakultet-za-strane-jezike/
Konferencija/ Knjizhevni-prevodilacki-i-nauchni-
doprinosi-Maje-Herman- Sekulic](http://fsj.alfa.edu.rs/Fakultet-za-strane-jezike/Konferencija/Knjizhevni-prevodilacki-i-nauchni-doprinosi-Maje-Herman-Sekulic)

https://sr.wikipedia.org/sr-el/Maja_Херман_Секулић

SADRŽAJ

VELIKI PLAN	5
Veliki plan	7
Putovanja	8
Eklipsa	10
U potrazi za iščezlim vremenom	12
Povratak kući	15
Tesla i ja	17
Super mesec	19
Sizifova kći	22
GOSPA OD VINČE	25
Prolog	27
I	31
II	33
III	35
IV	39
Epilog	41
IZ PUSTE ZEMLJE	43
I. Predugo sahranjena	45
II. Igra ponovnog čitanja	47
III. Propoved cveća	52
IV. Preobraženja na vodama	54

V. Po grmljavini	56
Beleške iz puste zemlje	58
IZ MUZEJA LUTANJA	67
U SENCI SENKI	69
Porodična zbirka	71
Senke	73
Generalogija dvadesetog veka	75
PLAVA KIŠA	79
Švedagon	81
Samui	82
Suviše	84
Mudrost lotosa	85
Priča žada	86
Pagan	87
U SENCI ZMIJE	89
Uvod, iz bajke	91
La Mirador	93
Bosa-nova	94
Pogled sa prozora	96
Južnjački bluz	97
Gambo	98
Spisak	100

Indigo	102
Siesta	104
Tužni tropi	105
Senke crkvi veće od sela	106
Prisustvo	107
U vrtovima San Hasinta	108
La más bella da las fiestas	109
IZMEĐU DVE OLUJE	111
Češljanje	113
Svetlost u Sautemptonu	115
Pod staklenim zvonom	117
Između dve oluje	118
Prostor	120
Mesto	121
14. juli	122
Scenografija	124
Anđeli nad Berlinom	126
Bubamare	127
Stokholm	128
Bez	129
NEGDE DRUGDE	131
Kamerografija smrti	133
Poslednja večera Endija Vorhola	135
Nabokov, u potrazi	136
Piramida	137
Mašado	138

Alhemičar	139
Belina	140
ZOVI ME IŠMAIL	141
Kartografija	143
Glasovi dubina	144
Krugovi	146
Hronografija	147
O	148
Zovi me Išmail	149
KAMEROGRAFIJA	151
TAČKA (0)	155
Kamera I	157
CAMERA OBSCURA (O)	159
Kamera II	161
Kamera II Dragi Dž.	162
Kamera II	165
Kamera II Dragi Dž.	172
Kamera II Njujorška bajka	174
Kamera II Dragi Dž.	177
Kamera II	179
Kamera II Dragi Dž.	182
Kamera II Povratna karta	185
Kamera II	187
Kamera II Dragi Dž.	188

POEZIJA

CAMERA LUCIDA (0)	189
Kamera III	191
KAMEROGRAFIJA (O)	215
Kamera IV	217
Kamera IV Kamerografija	219
Beleška o autoru	223

Maja Herman Sekulić

POEZIJA - nove i izabrane pesme
Prvo izdanje, 2017. godina

Izdavač

Zavod za udžbenike, Beograd
Beograd, Obilićev venac 5,
www.zavod.co.rs

Likovni urednik

Aida Spasić

Grafički urednik

Boris Popović

Korektor

Ružica Jovanović

Priprema za štampu

Mirko Jeković

Obim: 14½ štamparskih tabaka

Format: 14 × 20 cm

Tiraž: 500 primeraka

Rukopis predat u štampu oktobra 2017. godine.

Štampanje završeno oktobra 2017. godine.

Štampa „Službeni glasnik”, Beograd